
Vanhempien näkemyksiä perheiden kanssa tehtävästä työstä lastensuojelulaitoksessa

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Hämeenlinna, 9.11.2012

Alisa Franssila

Tiia Hoivassilta

Tanja Mäkinen

HÄMEENLINNA
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen kasvat

Tekijät	Alisa Franssila, Tiia Hoivassilta ja Tanja Mäkinen	Vuosi 2012
Työn nimi	Vanhempien näkemyksiä perheiden kanssa tehtävästä työstä lastensuojelulaitoksessa	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia vanhempien näkemyksiä perheiden kanssa tehtävästä työstä lastensuojelulaitoksessa. Työelämäyhteistyötahona toimi eteläsuomalainen lastensuojelulaitos. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa sijoitettujen lasten vanhemmilta siitä, mitä mieltä he ovat lastensuojelulaitoksen tekemästä kasvatustyöstä, perheiden kanssa tehtävästä työstä sekä niiden kehittamisestä. Opinnäytetyön aihe rajattiin koskemaan vanhempien näkemyksiä. Vanhemmilla tarkoitettiin tässä tutkimuksessa vanhempien lisäksi myös muuta lapsen asioita hoitavaa läheistä.

Tutkimuksen teorettinen viitekehys muodostui aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta ja aiemmista tutkimuksista. Tutkimuksen teorettisena viitekehysenä toimi lastensuojelulaki ja siihen liittyvä kirjallisuus, lastensuojelulaitoksissa perheiden kanssa tehtävään työhön liittyvä kirjallisuus sekä lastensuojelulaitoksien kasvatustyöhön liittyvä kirjallisuus. Aineistonkeruun menetelmänä tutkimuksessa käytettiin postikyselyä ja puhelinhaastattelua. Opinnäytetyön aineistona oli viisi kyselylomaketta ja kolme puhelinhaastattelua. Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus.

Tutkimuksen tuloksiksi saatiin, että vanhemmat ovat tyytyväisiä lastensuojelulaitoksessa tehtävään kasvatustyöhön ja perheiden kanssa tehtävään työhön. Konkreettisia kehittämisideoita olivat esimerkiksi Skypen käyttö yhteydenpidossa ja perhetyö ilman lasta läsnä. Opinnäytetyössä käytetyt teoriat sekä eteläsuomalaisen lastensuojelulaitoksen Internet -sivuilta saadut tiedot tukivat tutkimustuloksia. Aiempien tutkimusten tulokset olivat samansuuntaisia kuin tässä tutkimuksessa. Jatkotutkimusaiheena voisi tutkia nuorten tai työntekijöiden näkemyksiä perheiden kanssa tehtävästä työstä.

Avainsanat Lastensuojelu, perhetyö, yhteistyö, kehittäminen

Sivut 48 s. + liitteet 3 s.

HÄMEENLINNA
Degree Program in Social Services
Sociopedagogical Education

Authors	Alisa Franssila, Tiia Hoivassilta & Tanja Mäkinen	Year 2012
Subject of Bachelor's thesis	Parent's views about work with families in child welfare institution	

ABSTRACT

The aim of this thesis was to develop work with families in a child welfare institution. This Bachelor's thesis was executed in collaboration with a child welfare institution located in southern Finland. The objective of this thesis was to explore the involved parents' views on educational and family work in the child welfare institution and their ideas on how to develop these services. The subject was limited to concern the parent's views only. In this study, the term parent can also refer to some other important person in a child's life.

The theoretical framework for this Bachelor's thesis consisted of related literature and earlier researches. The theoretical background included literature related to family work in child welfare institution, literature about educational work in child welfare institutions and the Child Welfare Act and related literature.

This thesis was a qualitative research. The means of collecting material were postal questionnaire and phone interview. This obtained material consisted of five questionnaires and three phone interviews.

The main result of this thesis was that parents were satisfied with educational work and family work in the child welfare institution. Concrete developing ideas were for example family work without the presence of a child and using Skype for communication. The background theories and the information provided by the child welfare institution in their website supported the thesis results. The results of this thesis were also consistent with the results of earlier studies. Further research could be done on family work in child welfare institutions from the perspective of young or employees.

Keywords Child protection, family work, co-operation, developing

Pages 48 p. + appendices 3 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	LASTENSUOJELU	3
2.1	Lastensuojelu tilastoina.....	3
2.2	Sijaishuolto.....	5
2.3	Lastensuojelu laitoksessa	8
3	PERHEIDEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ.....	9
3.1	Perhetyö.....	10
3.2	Lapsen huolto sijaishuollon aikana	12
3.3	Vanhemmuuden tukeminen.....	12
3.4	Perheiden kanssa tehtävä työ eteläsuomalaisessa lastensuojelulaitoksessa	13
4	LASTENSUOJELULAITOKSEN KASVATUSTYÖ.....	14
4.1	Omahoitajamenetelmä lastensuojelulaitoksissa	15
4.2	Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatustyö	15
4.3	Rajoitustoimenpiteet lastensuojelulaitoksissa	16
4.4	Kasvatustyö eteläsuomalaisessa lastensuojelulaitoksessa.....	17
5	AIEMMAT TUTKIMUKSET	17
6	TUTKIMUKSEN TAVOITE, TEHTÄVÄ JA -KYSYMYKSET.....	19
7	TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	19
7.1	Tutkimuksen kulku, tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruumenetelmät	20
7.2	Aineiston analysointimenetelmät	24
7.3	Tutkimuksen luotettavuus	25
7.4	Tutkimuksen eettisyys.....	27
8	TUTKIMUSTULOKSET	28
8.1	Vanhempien kokemuksia yhteistyöstä.....	29
8.2	Vanhempien kokemuksia lastensuojelulaitoksen kasvatustyöstä	30
8.3	Perheiden kanssa tehtävän työn kehittäminen.....	33
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	37
9.1	Miten vanhemmat kokevat heidän kanssaan tehdyn yhteistyön?.....	38
9.2	Miten vanhemmat kokevat lastensuojelulaitoksen tekemän kasvatustyön?	39
9.3	Mitä vanhemmat haluaisivat perheiden kanssa tehtävässä työssä kehitettävän?.....	40
10	POHDINTA.....	42
10.1	Oma pohdinta ja arviointi.....	43
10.2	Jatkotutkimusaiheita.....	44
	LÄHTEET	46
Liite 1	Saatekirje vanhemmille	
Liite 2	Kyselylomake	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihe, perheiden kanssa tehtävä työ lastensuojelulaitoksessa, on ajankohtainen, sillä lastensuojelulaitoksissa tehdään yhä enemmän ja enemmän yhteistyötä lapsen perheen kanssa. Lastensuojelun tilanne on aika ajoin puheenaiheena myös mediassa, erityisesti silloin, kun jotakin ikävää tapahtuu. Yhteiskunnassa tiedostetaan, että ennaltaehkäisevään lastensuojeluun pitäisi panostaa, mutta silti ennaltaehkäisevää työtä on vähennetty säästöjen vuoksi. Lehdissä on viime aikoina puhuttu ennaltaehkäisevän ja korjaavan lastensuojelun kustannuksista. On jopa mainittu, että yhden laitovuoden hinnalla saisi kustannettua koko pikkulapsi-ikänsä ennaltaehkäisevän työn.

Tarve opinnäytetyölle lähti työelämästä sekä tutkijoiden omasta kiinnostuksesta työelämän tarjoamaan aiheeseen. Opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli selvittää sijoitettujen lasten vanhempien näkemyksiä perheiden kanssa tehtävästä työstä lastensuojelulaitoksessa. Vanhemmilla tarkoitettiin tässä tutkimuksessa vanhempien lisäksi myös muuta lapsen asioita hoitavaa läheistä. Opinnäytetyön tavoitteena on saada tietoa sijoitettujen lasten vanhemmilta siitä, mitä mieltä he ovat lastensuojelulaitoksen tekemästä kasvatustyöstä, perheiden kanssa tehtävästä työstä sekä niiden kehittämistä. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa laadukas ja luotettava tutkimus, joka antaa tietoa lastensuojelulaitoksen henkilökunnalle.

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi eteläsuomalainen lastensuojelulaitos. Opinnäytetyössä aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kyselylomaketta ja puhelimitse toteutettua teemahaastattelua. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Laadullisuus tulee esiin jo tutkimustehtävässä, sillä tässä opinnäytetyössä tutkitaan merkityksiä. Laadullisuus tulee esiin myös aineistonkeruumenetelmissä, sillä haastattelu on yksi laadullisen tutkimuksen yleisimmin käytetty menetelmä. Kyselylomakkeessa oli paljon avoimia kysymyksiä, joten kyselylomakkeella pystyttiin keräämään laadullista aineistoa. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostui aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta ja aiemmista tutkimuksista. Tutkimuksen teoreettisena viitekehystenä toimi lastensuojelulaitoksissa perheiden kanssa tehtävään työhön liittyvä kirjallisuus, lastensuojelulaitoksen kasvatustyöhön liittyvä kirjallisuus sekä lastensuojelulaki ja siihen liittyvä kirjallisuus. Opinnäytetyössä esiintyviä keskeisiä käsitteitä ovat lastensuojelu, sijaishuolto, perhetyö, kasvatustyö lastensuojelulaitoksessa ja kehittäminen.

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi Etelä-Suomessa sijaitseva lastensuojelulaitos. Lastensuojelulaitoksessa on sijoituspaikka 14 lapselle. Yksikössä on itsenäistyville ja jälkihuollossa oleville nuorille kaksi tukiasuntoa sekä oma koulu lapsille, jotka tarvitsevat erityisopetusta. Lastensuojelulaitoksessa tarjotaan lapsen tarpeiden mukaan räätälöityä ohjausta ja tukea. Tavoitteena on, että kaikki lastensuojelulaitokseen sijoitetut lapset suorittavat peruskoulun loppuun. Toimiva yhteistyö perheiden kanssa on todella tärkeää, sillä lastensuojelulaitoksessa työskennellään lapsen

hyväksi yhdessä perheen kanssa. (Eteläsuomalainen lastensuojelulaitos n.d.)

Opinnäytetyön työelämäohjaajana toimi lastensuojelulaitoksen toisen osaston osastovastaava. Hän on koulutukseltaan sosionomi (AMK) vastualueinaan osaston lähiesimiestyö sekä työn kehittäminen. (Eteläsuomalainen lastensuojelulaitos n.d.)

Kehittämistä on pyritty painottamaan tutkimuksessa, sillä yhteistyökumppanimme toimiva lastensuojelulaitos toivoi, että opinnäytetyöllä saataisiin kehitysideoita perheiden kanssa tehtävään työhön. Kehittämisellä tarkoitetaan usein konkreettista toimintaa, jolla tähdätään jonkin selkeästi määritellyn tavoitteen saavuttamiseen. Kehittäminen voi olla yksikkökohtaista, jolloin tavoitellaan samaan aikaan toimintatavallisia ja rakenteellisia uudistuksia. Kehittäminen voi pitää sisällään uusien ideoiden keksimisen ja niiden levittämisen ja vakiinnuttamisen. Onnistunut kehittäminen saattaa levitä myös laajemmin muiden toimijoiden ja organisaatioiden käyttöön. Tässä mielessä kehittäminen tähtää myös uusien tietojen ja taitojen siirtämiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 14–16.)

Tässä tutkimuksessa kehittäminen on yksikkökohtaista, sillä tutkimusta tehtiin yhteen lastensuojeluyksikköön. Vaikka kehittämis ehdotuksia tuli niukalti, saimme silti uusia ideoita lastensuojelulaitoksen perhetyöhön ja kasvatustyöhön. Osa kehittämisideoista on sellaisia, joita voisi hyödyntää myös muissa lastensuojelulaitoksissa.

Tavoitteellisuus on keskeinen elementti kehittämisessä. Kehittämistoiminnan lähtökohdaksi voi olla nykyisen tilanteen tai toiminnan ongelmat tai toisaalta myös näky jostakin uudesta. Kehittämistoiminnan luonnetta voidaan hahmottaa myös tutkimuksen näkökulmasta. Tällöin käytetään usein käsitettä kehitystyö. Loppujen lopuksi kehittäminen on ennen kaikkea sosiaalinen prosessi. Se edellyttää ihmisten aktiivista osallistumista ja vuorovaikutusta. Osallistuminen perustuu dialogiin. Sen avulla eri osapuolet voivat avoimesti tarkastella kehittämis toiminnan perusteita, tavoitteita ja toimintatapoja. (Toikko & Rantanen 2009, 16; 19 & 89.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa uusia ideoita lastensuojelulaitoksen perheiden kanssa tehtävään työhön. Kehittämisideoita tuli muutamia, sillä tutkimukseen osallistuneita oli vähän, viidesosa kyselylomakkeen saaneista. Kehittämisideoita olisi voinut tulla enemmän, mikäli osallistuminen olisi ollut aktiivisempaa. Tästä huolimatta vastanneiden ja tutkijoiden välinen vuorovaikutus toimi, joten joitakin kehittämisideoita saatiin.

2 LASTENSUOJELU

Lastensuojelua ohjaa lastensuojelulaki. Lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Tätä toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys, asiakassuunnitelma ja järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lastensuojelun lisäksi kuntien tulee järjestää ehkäisevää lastensuojelua. Ehkäisevällä lastensuojelulla pyritään edistämään ja turvaamaan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Sillä pyritään myös tukemaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua ovat tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, päivähoidossa ja nuorisotyössä. (LSL 1: 1-3 §.)

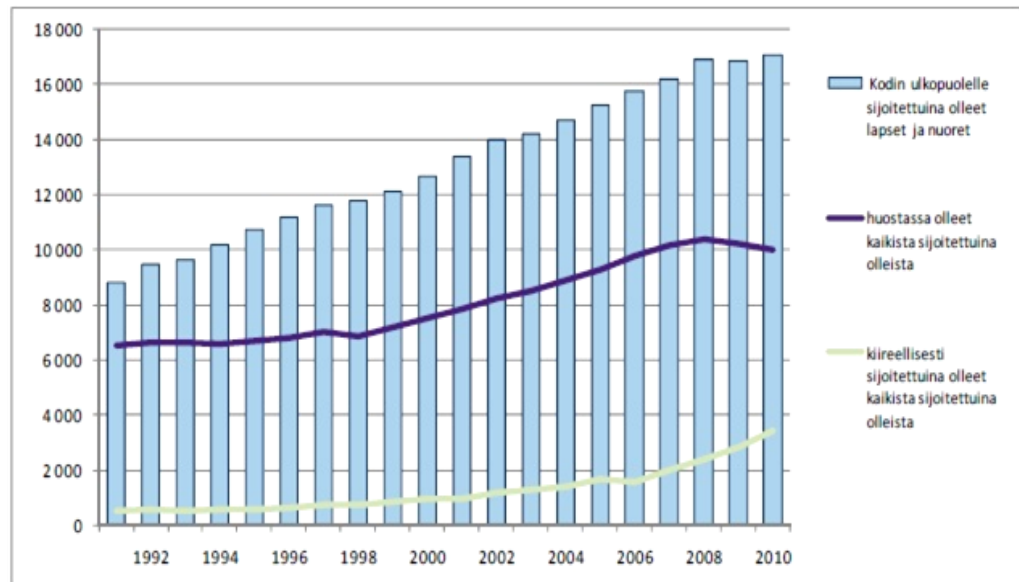
Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten tulee tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. On myös pyrittävä tarjoamaan perheille apua riittävän varhain ja ohjattava perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Vanhempien kasvatustehtävää tulee tukea järjestämällä palveluita ja tukitoimia. Lapsen hoidon ja huollon järjestämiseksi lapsi voidaan tilanteen vaatiessa sijoittaa kodin ulkopuolelle tai ryhtyä muihin tarvittaviin toimenpiteisiin. (LSL 1: 2 §.)

Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu tarkoittaa sellaista lastensuojelua, jossa lapsi ja perhe ovat asiakkaina. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuollon järjestäminen ja jälkihuolto. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua tehdään lastensuojelun sosiaalityössä, lapsen tai nuoren ollessa lastensuojelun asiakas. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

2.1 Lastensuojelu tilastoina

Suomessa vuoden 2010 aikana oli 10 003 lasta huostaanotettuna. Samana vuonna kiireellisesti sijoitettuja oli 3432 lasta. Kaiken kaikkiaan kodin ulkopuolelle oli vuonna 2010 sijoitettuna 17 064 lasta ja nuorta. Sijoitettujen lasten määrä oli kasvanut reilulla prosentilla vuodesta 2009. Vuonna 2009 sijoitettujen lasten ja nuorten kokonaismäärä laski ensimmäisen kerran vuoden 1991 jälkeen. Valtakunnallinen, vuosittainen lastensuojelutietojen keruu on aloitettu vuonna 1991. (Lastensuojelu 2010.)

Noin puolet huostassa olleista lapsista on sijoitettu perheisiin. Tästä sukulais- ja läheisperheiden osuus on noin 11 prosenttia. Kodin ulkopuolelle sijoitetuista poikia on enemmän kuin tyttöjä. 16 kunnassa ei ollut lainkaan kodin ulkopuolisia sijoituksia vuonna 2010. Lastensuojelun sosiaalityön asiakkaana sekä avohuollollisten tukitoimien piirissä oli vuonna 2010 yhteensä yli 78 500 lasta ja nuorta, 11 prosenttia enemmän kuin vuonna 2009. (Lastensuojelu 2010.)

*Sama lapsi voi sisältyä sekä kiireellisiin sijoituksiin että huostassa olleiden lukumääriin.

Kuvio 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä niistä huostassa olleet ja kiireellisesti sijoitetut lapset vuosina 1991–2010* (Lastensuojelu 2010).

Kaikista sijoitettuna oli vuoden 2010 aikana huostaan otettuina tai kiireellisesti sijoitettuna yhteensä 12 547 lasta ja nuorta. Huostassa olevien lasten määrä laski 2,2 prosentilla vuodesta 2009, mikä tarkoittaa 223 lasta. Kiireellisesti sijoitettujen määrä lisääntyi 21 prosentilla ja se on määrällisesti 594 lasta enemmän kuin vuonna 2009. (Lastensuojelu 2010.)

Sama lapsi voi sisältyä kiireellisiin sijoituksiin ja huostassa olleiden määrään jos lapsi on kiireellisen sijoituksen jälkeen päätetty ottaa huostaan. Osa huostassa olleista lapsista siirtyi vuoden aikana 18 vuotta täytettyään jälkihuoltoon. Huostassa olleista 16–17-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisen väestöön verrattuna oli selvästi suurempi kuin muissa ikäryhmissä. 16–17-vuotiaiden osuus oli 2,6 %. (Lastensuojelu 2010.)

Sijoitetulla lapsella saattaa olla useita erilaisia sijoitusjaksoja vuoden aikana. Lastensuojelutilastoissa tiedot esitetään pääsääntöisesti viimeisimmän sijoitustiedon mukaan. Viimeisimmän sijoitustiedon mukaan kaikista vuonna 2010 kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista huostaan otettuja tai kiireellisesti sijoitettuja oli yhteensä 11 450. Tahdonvastaisia huostaanottoja oli 18 % eli 2048 huostaanotettua. Huostassa olleiden lasten määrä kasvoi vain 28 lapsella vuodesta 2009, mutta kiireellisten sijoitusten määrä kasvoi edelleen selkeästi (Kuvio 1 ja Taulukko 1). (Lastensuojelu 2010.)

Vanhempien näkemyksiä perheiden kanssa tehtävästä työstä lastensuojelulaitoksessa

Taulukko 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret viimeisimmän sijoitustiedon mukaan vuosina 1995, 2000–2010*

	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
0–20-vuotiaat sijoitusmuodon mukaan												
Perhehoito	5 132	5 590	5 732	5 733	5 576	5 436	5 424	5 508	5 507	5 569	5 554	5 675
Ammatillinen perhekotihoito	813	1 541	1 798	1 998	2 182	2 311	2 460	2 583	2 806	3 094	2 963	2 927
Laitoshuolto	3 077	3 436	3 550	3 932	4 083	4 511	4 852	5 067	5 355	5 761	6 001	6 492
Muu huolto	1 717	2 107	2 271	2 335	2 368	2 433	2 518	2 558	2 515	2 462	2 312	1 970
Yhteensä	10 739	12 674	13 351	13 998	14 209	14 691	15 254	15 716	16 183	16 886	16 830	17 064
0–20-vuotiaat sijoitusperusteen mukaan												
Avohuollon tukitoimen sijoitus	2 625	3 355	3 627	3 607	3 433	3 530	3 529	3 598	3 460	3 545	3 292	3 500
Kiireellinen sijoitus	232	362	345	434	443	483	643	613	814	1 163	1 544	1 874
Huostassa	6 160	6 975	7 182	7 566	7 979	8 319	8 674	9 036	9 511	9 634	9 548	9 576
niistä tahdonvastaiset	941	1 230	1 259	1 351	1 475	1 498	1 684	1 751	1 965	1 953	1 965	2 048
Jälkihuollon sijoitus	1 722	1 982	2 197	2 391	2 354	2 359	2 408	2 469	2 398	2 544	2 446	2 114
Yhteensä	10 739	12 674	13 351	13 998	14 209	14 691	15 254	15 716	16 183	16 886	16 830	17 064
Sijoitetut 0–17-vuotiaat	8 988	10 466	10 921	11 315	11 438	11 924	12 542	12 898	13 388	13 910	13 856	14 199
Sijoitettujen 0–17-v. osuus vastaavan väestön ikäryhmästä (%)	0,8	0,9	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3

* Aiemmin julkaistuja tietoja on tarkistettu ja päivitetty kuntien antamien korjausten mukaisesti.

Perhehoito: Sukulaisperhe tai läheisperhe, sijaisperhe

Ammatillinen perhekotihoito: Ammatillinen perhekoti, joka toimii joko perhekotiluvalla tai laitosluvalla

Laitoshuolto: Lastensuojelulaitos, perhekuntoutusyksikkö, koulukoti, päihdehoitolaitos, kehitysvammalaitos

Muu huolto: Sijoitus omaan kotiin vanhemman/vanhempien kanssa, itsenäisesti tuettu asuminen, muu edellä mainitsematon

(Lähde: Lastensuojelu 2010.)

2.2 Sijaishuolto

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lastensuojelulain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella (Lastensuojelun käsikirja 2012). Lastensuojelulain 83 §:ssä sanotaan, että kun lapsen huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia on vireillä hallinto- tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, voi asiaa käsittelevä hallintoistuin päättää lapsen sijoittamisesta.

Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle myös avohuollon tukitoimenpiteenä tai jälkihuoltona. Sijaishuollon tarkoituksena on turvata lapsen kehitystä ja hyvinvointia yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden mukaan. Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshoitona tai jollain muulla lapsen tarpeiden mukaisella tavalla. Sijaishuollon järjestämisestä ja siitä aiheutuvista kuluista vastaa sijoittava kunta. Jälkihuollon järjestäminen kuuluu myös sijoittavalle kunnalle. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena perhehoitoon tai laitoshuoltoon yhdessä huoltajansa kanssa. Lapsi voidaan sijoittaa myös lyhytaikaisesti ilman huoltajaa. Sijoituksen edellytyksenä on lapsen huoltajan ja yli 12 vuotiaan lapsen suostumus. Sijoituksen edellytyksen on myös, että sijoitus on tarpeen lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi, lapsen kuntouttamiseksi tai lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajan sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi. Alle kaksivuotias lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimenpiteenä vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman luokse vankilan perheosastolle. (LSL 7: 37 §.)

Avohuollon tukitoimena tapahtuvassa sijoituksessa lapsen huolto ja hänen asioistaan päättäminen säilyvät huoltajilla. Huoltajilla on oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, asuinpaikasta ja muista henkilökohtaisista asioista. Avohuollon sijoitusta ei voida jatkaa, mikäli huoltaja ei anna suostumustaan tai kieltää sijoituksen järjestämisen. Mikäli huoltaja vaatii sijoituksen lakkauttamista eikä huostaanoton edellytyksiä ole, on sijoitus lakkautettava välittömästi. Avohuollon sijoituksen aikana ei voida myöskään rajoittaa lapsen ja huoltajan välistä yhteydenpitoa eikä muutenkaan voida käyttää rajoitustoimenpiteitä. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Lapsen kiireelliseen sijoitukseen voidaan ryhtyä, mikäli lapsi on välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa. Kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 päivää yhdellä päätöksellä. Kiireellisen sijoitukseen voidaan ryhtyä esimerkiksi silloin, kun kodin olosuhteet tai puutteet lapsen huolenpidossa välittömästi vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä, tai silloin, kun lapsen huoltajat ovat väliaikaisesti kykenemättömiä hoitamaan lastaan. (LSL 8:38, 40 §.)

Kiireellisen sijoituksen mahdollisia syitä ovat esimerkiksi vanhempien päihteiden vaikutuksen alaisena oleminen, vanhemman akuutti mielenterveysongelma, lapsen pahoinpitelyepäily, vanhempien onnettomuus tai sairaus. Joissain tapauksissa kiireellisen sijoituksen taustalla voi olla sellaista heitteillejättöä tai kaltoinkohtelua, että lapsen henki on välittömässä vaarassa. Lapsi voi myös itse käyttäytymisellään aiheuttaa tarpeen kiireelliselle sijoitukselle. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi lapsen itsetuhoisuus, päihteiden käyttö tai rikoksien tekeminen. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Päätöksen kiireellisestä sijoituksesta ja sen päättymisestä tekee aina sosiaalityöntekijä (LSL 3:13 §). Päätöksen kiireellisestä sijoituksesta voi tehdä myös lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, toisin kuin huostaanotto päätöksen kohdalla. Kiireellisen sijoituksen jatkamisesta päätöksen tekee johtava sosiaalityöntekijä. Sama henkilö ei kuitenkaan voi tehdä päätöstä sekä kiireellisestä sijoituksesta että sen jatkamisesta. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Huostaanotto on lastensuojelutyön viimesijaisin keino turvata lapsen kehitys ja kasvu. Lapsi on otettava huostaan mikäli puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen kehitystä tai terveyttä tai jos lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä rikoksia tai muuta vastaavaa. Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan ryhtyä vain jos avohuollon tukitoimet eivät ole olleet mahdollisia, sopivia tai ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi. (LSL 9:40 §.)

Huostaanottotilanteessa asiasta neuvotellaan tiiviisti lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa. On tärkeää pyrkiä hyvään yhteistyöhön perheen kanssa. Huostaanottotarpeen arvioimiseksi voidaan pyytää lausuntoja esimerkiksi päiväkodista, koulusta, perheneuvolasta tai terveydenhuollosta. Sosiaalityöntekijällä on oikeus saada tietoa muilta viranomaisilta. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Huostaanoton edellytykset tulee arvioida sekä lapsen että vanhempien kannalta. Lapsen kannalta on varmistettava, että huostaanotto on se vaihtoehto, joka parhaiten turvaa lapsen kehityksen ja kasvun. Sijaishuollon tulee olla parempi vaihtoehto verrattuna lapsen nykytilanteeseen. Vanhempien kannalta tulee varmistua siitä, että kaikki mahdollinen perheen tukemiseksi on tehty. Arvioinnin tulee olla lapsilähtöistä ja lapsen näkökulmasta tapahtuvaa. Hyvässä huostaanotossa sekä lapsen että vanhempien mielipiteet, toivomukset ja kulttuuritausta on huomioitu. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Ennen huostaanottoon ryhtymistä tulee perheen tilannetta arvioida monipuolisesti. Huostaanoton valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä parityönä toisen työntekijän kanssa. Pari voi olla sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojeluun perehtynyt työntekijä. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Lapselle tai nuorelle on järjestettävä jälkihuoltoa sijaishuollon päättymisen jälkeen. Jälkihuolto on järjestettävä myös avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen jälkeen, mikäli sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti yli puoli vuotta ja sijoitus on kohdistunut yksin lapseen. Jälkihuolto toteutetaan tukemalla sijaishuollossa ollutta lasta tai nuorta sekä hänen vanhempiaan. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee huolehtia siitä, että lapselle tai nuorelle laaditaan jälkihuoltosuunnitelma. Jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijän on tarvittaessa laadittava suunnitelma yhdessä nuoren kanssa. Tähän suunnitelmaan kirjataan nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet jälkihuollon päätyttyä. (LSL 12:75–76 §.)

Jokaiselle nuorelle jälkihuollossa on tehtävä jälkihuoltosuunnitelma. Tämä suunnitelma tehdään yhdessä nuoren verkoston ja hänen asioistaan vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Jälkihuoltosuunnitelmaan kirjataan jälkihuollon tavoitteet ja tarkoitus. Jälkihuollon tarkoitus on helpottaa kotiutumista sijaishuollosta tai helpottaa nuoren itsenäistymistä. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Jälkihuollon palveluja ovat muun muassa psykososiaalinen tuki, henkilökohtainen ohjaus ja neuvonta, apu voimavarojen löytämiseen, tulevaisuuden suunnittelu, apu asunnon hankintaan, tuki koulunkäyntiin sekä työllistymiseen ja harrastuksiin, loma- ja virkistysmahdollisuuksien tarjoaminen, vertaistuki sekä taloudellinen tuki esimerkiksi asumiseen ja koulutukseen. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Jälkihuolto päättyy nuoren täytettyä 21 vuotta. Itsenäistyvää nuorta ei kuitenkaan saa tämän jälkeenkään jättää ilman tukea, vaan sosiaalityöntekijän tulee ohjata ja saattaa hänet tarvittaessa käyttämään muita kunnan järjestämiä yleisiä palveluja, tukitoimia ja etuusjärjestelmiä. Jälkihuolto on aina vapaaehtoista nuorelle. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

2.3 Lastensuojelu laitoksessa

Lastensuojelulaitoksia, joissa voidaan järjestää lapsen sijaishuolto, ovat lastenkodit ja koulukodit sekä muut näihin rinnastettavissa olevat lastensuojelulaitokset (LSL 10:57 §). Lastensuojelulaki (10:58 §) määrää, että lastensuojelulaitoksissa on oltava riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet.

Laitoksen toimitilojen voidaan katsoa olevan riittävät ja asianmukaiset silloin, kun laitoksessa asuvalla lapsella tai nuorella on mahdollisuus riittävään yksityisyyteen. Lapsella tulee olla mahdollisuus rauhalliseen yksinoloon ja oman identiteetin kannalta välttämättömään omaan alueeseen. Laitoksissa pitäisi lisäksi olla tilat yhteistä käyttöä varten. Laitosten tavoitteena tulisi olla tilava, normaaliympäristössä sijaitseva perheasunto, joka on kodinomainen ja viihtyisä. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Sijaishuoltopaikkaa valittaessa tulee kiinnittää huomiota huostaanoton perusteisiin ja lapsen tarpeisiin. Lisäksi huomiota tulee kiinnittää myös lapsen sisarusuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen. Huomioon tulee myös ottaa mahdollisuuksien mukaan lapsen kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta. Sijaishuolto järjestetään laitoshuoltona, mikäli lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla. (LSL 10:50 §.)

Yhdessä laitoksessa voi olla yksi tai useampi asuinyksikkö. Nämä asuinyksiköt voivat myös toimia toisistaan erillisinä. Yhdessä asuinyksikössä saa hoitaa yhdessä enintään seitsemää lasta tai nuorta. Samaan rakennukseen voi olla sijoitettuna korkeintaan 24 lasta tai nuorta. Asuinyksikössä tulee olla vähintään seitsemän kasvatus- ja hoitotehtävissä toimivaa työntekijää. Mikäli samassa rakennuksessa on useampi asuinyksikkö, on asuinyksikköä kohden oltava vähintään kuusi kasvatus- ja hoitotehtävissä toimivaa työntekijää. (LSL 10:58–59 §.)

Jos kasvatus- ja hoitotehtävissä toimiva työntekijä asuu yhdessä hoidettavien lasten tai nuorten kanssa, voidaan mainituista työntekijöiden määrästä poiketa. Poikkeuksia voidaan tehdä myös kiireellisissä tapauksissa. Aiemmin mainituista lasten lukumääristä voidaan poiketa jos se on välttämättömä lasten hoidon järjestämiseksi kiiretilanteessa. Henkilöstön määrä laitoksissa on aina suhteutettava hoidettavien lasten tai nuorten lukumäärään, heidän tarvitsemaansa hoitoon ja kasvatukseen sekä myös toiminnan luonteeseen. (LSL 10:59 §.)

Lastensuojelulaitoksissa tulee olla lasten ja nuorten tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen nähden riittävästi sosiaalihuollon ammatillista henkilöstöä. Laitoksien hoito- ja kasvatustehtävistä vastaavalla johtajalla on oltava sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuksista annetun lain mukainen kelpoisuus. Hoito- ja kasvatustehtävissä olevan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksissa tulee ottaa huomioon toimintayksikön asiakaskunnan erityistarpeet ja toiminnan luonne. (LSL 10:60 §.)

Sijaishuollon hoidon ja kasvatuksen tulee toteutua lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Lasta tulee kohdella arvostavasti ja häntä autetaan luomaan myönteisiä ja läheisiä ihmissuhteita. Sijaishuollon tulee huolehtia lapsen perushoidosta: ravitsemuksesta, vaatetuksesta, hygieniasta, levosta, terveydestä, liikunnasta, siisteydestä, muista arkielämän tarpeista sekä arjen säännöllisyydestä. Näiden avulla lapsi voi oppia ottamaan vastuuta arkinsa sujumisesta. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Aikuisen läsnäolo on tärkeää lapselle. Lasta tulee kannustaa harrastuksissa, koulunkäynnissä, kuntoutumisessa ja kaikissa tasapainoisen tulevaisuuden mahdollistavissa valinnoissa. Sijaishuollon tulee turvata lapsen kokonaisvaltainen turvallisuus, asettaa rajoja ja valvoa lasta. Sijaishuollossa lapsen arki tulee järjestää lapsilähtöisesti. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Lasta tulisi auttaa tunnistamaan omia ja muiden tunteita sekä ilmaisemaan itseään. Sijaishuolto paikan työntekijöiden tulisi omalla esimerkillään ohjata lasta selvittämään ristiriitoja ja erimielisyyksiä sekä antamaan ja pyytämään anteeksi. Lapselle opetetaan taloudellisuutta ja rahan käyttöä. Lapselle tulisi opettaa myös rajojen, sääntöjen ja sopimusten tekemistä sekä niiden noudattamista. Näiden avulla lapsi oppii kantamaan vastuuta itsestään ja luomaan rajat omalle toiminnalleen. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

3 PERHEIDEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ

Hämäläinen ja Kangas (2010, 22–23) näkevät perheen merkityksen auttavana ja tukevana. Silloin perhe on jäsenilleen voimavara. Valitettavasti on olemassa perheitä, joiden asiat eivät mene syystä tai toisesta hyvin ja perheenjäsenten voimavarat ehtyvät. On myös perheitä, jotka ovat hyvin kiinteitä, vahvoja ja sosiaalistavia, mutta heidän harjoittamansa sosialisointi on yhteiskunnan normien vastaista. Tällöin perheet tarvitsevat tukea ja väliintuloa viranomaisilta. Joissakin tapauksissa lapsen edun säilyttäminen vaatii myös suojelua, huostaanottoa ja perheen hajottamista.

Lastensuojelulain (417/2007) 10. luvun 52 §:n mukaan lapsen sijaishuollon aikana lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän sekä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollossa vastaavan työntekijän tulee tehdä yhteistyötä sijoitetun lapsen ja hänen perheensä kanssa. Tällä niin kutsutulla yhteistyövelvoitteella pyritään lapsen huollon jatkuvuuteen, sijoituksen onnistumiseen ja lapsen tasapainoiseen kehitykseen. Yhteistyön avulla sijaishuollossa voidaan asettaa yhteisiä tavoitteita ja löytää keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee yhdessä sijaishuolto paikan henkilökunnan sekä lapsen ja hänen perheensä kanssa arvioida sijaishuollossa annettavan kasvatuksen ja hoidon sisältöä sekä selvittää eri osapuolten mielipide lapsen tarpeiden mukaisesta hoidosta ja huolenpidosta. Lisäksi lapsen sijoittajakunnalla on tärkeä merkitys, sillä sen tulee tukea yhteistyötä sekä luoda rakentavaa ilmapiiriä sijaishuolto paikan ja perheen välille. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Hyvin sujuva yhteistyö eri osapuolten välillä auttaa lasta antamaan itselleen luvan kiinnittyä psyykkisellä tasolla perheen lisäksi myös sijaishuoltopaikkaan. Kiinnittymisen katsotaan mahdollistavan lapsen psyykkisen hyvinvoinnin, antavan edellytykset lapsen tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle sekä sijoituksen onnistumiselle. Jos yhteistyö sijaishuoltopaikan ja vanhempien välillä ei yrityksistä huolimatta suju, sijoittajakunnan tehtävänä on ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Sijoittajakunnan sosiaalityöntekijän tehtävänä on valvoa lapsen edun toteutumista, ei ajautua mukaan ristiriitoihin. Sijoittajakunta voi esimerkiksi hankkia neutraalin henkilön etsimään ratkaisuja tilanteen muuttamiseksi. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Kun lapsi on sijoitettuna, viranomaisten tulee sijaishuoltoa toteuttaessa ottaa huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä lapsen edun mukaisella tavalla (Lastensuojelun käsikirja 2012). Lapsen huostaanotto on aina voimassa toistaiseksi. Se tulee lopettaa heti, kun tarvetta sijaishuoltoon ja huostassapitooon ei enää ole. (LSL 9:47 §.) Huostaanoton lopettamisen valmisteleminen on alettava valmistelemaan silloin, kun lapsen arvioidaan tulevaisuudessa siirtyvän takaisin kotiin muuttuneen perhetilanteen johdosta. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Huostaanotetun lapsen vanhemmille tulee tehdä erillinen asiakassuunnitelma vanhemmuuden tukemiseksi. Suunnitelman tekemisestä voidaan poiketa, jos sen laatimista pidetään tarpeettomana. Tarvittaessa suunnitelma tehdään yhteistyössä muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. (LSL 6:30 §.) Vanhempien kuntoutumisen tukeminen tulisi nähdä keskeisenä osana lapsen sijaishuoltoa. Vanhempia tulee rohkaista sekä kannustaa kuntouttaviin palveluihin ja tukiin. Vanhempia tukemalla saavutetaan lapsen etu ja onnistunut sijoitus. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

3.1 Perhetyö

Perhetyö on ammatillista ja tavoitteellista perheiden kanssa tehtävää työtä. Sen tarkoituksena on tukea perhettä erilaisissa elämäntilanteissa. Perhetyölle on tyypillistä muotoutua sen mukaan, missä ja millaisissa tilanteissa sekä mihin tavoitteeseen pyrkien sitä tehdään. Perhetyöntekijöiden tehtävänä on tukea perhettä muutokseen. Tukeminen tapahtuu perheen omista tarpeista lähtien, joustavasti, tarpeisiin vastaten. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 10.) Työskentely tapahtuu keskittymällä perheen ongelmien sijasta ratkaisuihin. Voimavarakeskeinen ajattelu ja ratkaisukeskeisyys ovat työn tärkeimpiä lähestymistapoja. (Saarnio 2004, 247.)

Perhetyön periaatteina pidetään asiakas-, perhe- ja lapsilähtöisyyttä. Asiakaslähtöisyydessä asiakkaat, perheet, aikuiset ja lapset nähdään itsenäisinä ja aktiivisina toimijoina. Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan sitä, että työskentely käynnistyy lapsen tilanteesta, ja työ on lapsen hyvinvointia tukevaa toimintaa. Toisaalta tämän periaatteen ajatuksena on, että parhain tapa lapsen tukemisessa on kohdata perhe kokonaisuutena. Perhelähtöisyydellä tarkoitetaan perheen ja sen jäsenten näkemistä oman tilanteensa ja arkensa asiantuntijana. Perhetyöntekijä on työprosessin asiantuntija. Perhelähtöi-

nen työskentelytapa edellyttää tasavertaisuutta työntekijän ja perheen välillä. Työntekijän tulee ottaa perhe mukaan keskusteluun ja päätöksentekoon. (Järvinen ym. 2007, 17.)

Heinon, Bergin ja Hurtigin (2000, 2) mukaan perhetyö voi tapahtua perheen tarpeesta riippuen perheen kotona tai laitoksen tiloissa. Virtanen (1995) kertoo, että työ voi ajoittua lastensuojelun työprosessin eri vaiheisiin, ennaltaehkäisevästä jälkihuollolliseen perhetyöhön. Tilanne perheessä voi vaihtua hyvin nopeasti ja perhetyötä voidaan perheessä tehdä eri vaiheissa. (Heino ym. 2000, 12.) Nätkin ja Vuori (2007, 8) sanovat, että perhetyössä perheelle tehdään tai perheen kanssa tehdään jotakin. Työntekijät neuvovat, valistavat ja kasvattavat perhettä. Työntekijät työskentelevät perheen kanssa, auttavat, palvelevat, aktivoivat, valmentavat, terapoivat ja konsultoivat sitä. Perhetyössä perheestä kerätään tietoja, selvitetään sen tilaa tai arvioidaan sen toimivuutta. Ongelmia pyritään ehkäisemään ja korjaamaan.

Perhetyöllä on kolme toteutusmuotoa. Ennaltaehkäisevällä perhetyöllä pyritään ylläpitämään perheen hyvinvointia sekä ennaltaehkäisemään muutostilanteissa esiintyviä riskejä. Ennaltaehkäisevä työ on varhaista perheiden tukemista. Sen työmuotoja ovat lapsiperheiden kotipalvelu sekä neuvolan, päivähoiton ja koulujen perhetyö. Toisena toteutusmuotona pidetään lastensuojelun perhetyötä. Se on intensiivistä toimintaa perheen tilanteen selvittämiseksi ja arvioimiseksi sekä yhdessä hyväksytyin muutoksen aikaansaamiseksi. Usein se on moniammatillisesti toteutettavaa, pitkäkestoisia töitä. Työn kautta perheelle annetaan mahdollisuus kohentaa elämäntilannettaan, pyrkien välttämään lasten huostaanotto ja sijoittaminen kodin ulkopuolelle. (Järvinen ym. 2007, 35; 39; 43–44.)

Perhetyön kolmas muoto, kuntouttava perhetyö, on erityisperhetyötä. Usein kuntouttava työ liittyy johonkin erityistilanteeseen, josta perheellä on tarve kuntoutua. Kuntouttavan työn tehtävänä on tukea ja edistää sellaisten lasten mahdollisimman hyvää kasvua ja kehitystä, jotka ovat vaikeuksissa kodin olosuhteiden vuoksi. Kuntouttava työskentely voi tapahtua esimerkiksi sijaishuollossa olevien lapsien ja heidän vanhempiensa kanssa. (Järvinen ym. 2007, 46.)

Viime vuosien aikana lastensuojelulaitosten perhetyö on lisääntynyt. Osa laitosten henkilökunnasta työskentelee jopa perheiden kotona. Lastensuojelulaitoksista riippuen perhetyötä voivat tehdä koko henkilökunta tai erikseen perhetyöhön erotetut työntekijät. Laitoksessa tehtävä työ voi liittyä esimerkiksi sijoitusta edeltävään vaiheeseen, sijoituksen aikaiseen sekä sijoituksen jälkeiseen vaiheeseen. (Heino ym. 2000, 12; 184.)

Järvinen ym. (2007, 48) mainitsevat sijaishuollon perhetyön tavoitteiksi vanhemmuuden tukemisen, kasvatusasioissa ohjaamisen sekä itsenäisessä elämässä selviytymisen tukemisen. Lisäksi sen tavoitteita ovat perhesuhteiden normalisoituminen sekä ongelmien selvittämiseen motivoituminen. Työskentelyn tarkoituksena on saada lapsi, vanhemmat ja laitos lähemmäksi toisiaan. Sen kautta pidetään yllä suhteita sijoitetun lapsen lähiverkostoon, ja annetaan myös lapselle mahdollisuus pitää yllä suhteita eri ta-

hojen välillä. Jos vanhemmat tarvitsevat tukea, perhetyön tulee yhteistyössä vanhempien kanssa saada heidät muuttamaan kodin olosuhteita, jotta lapsi voisi sijoituksen jälkeen palata takaisin kotiinsa.

Sijaishuollon perhetyössä käytetään sekä perhekohtaisia että yhteisöllisiä menetelmiä. Perhekohtaisia menetelmiä ovat muun muassa verkostokartan, sukupuun ja aikajanan tekeminen, haastattelut, omaohjaajakeskustelut ja -tapaamiset, kotikäynnit sekä läheisneuvonpidot. Yhteisöllisiä menetelmiä ovat esimerkiksi laitoksessa järjestettävät avoimien ovien päivät, juhlat, retket, perheleirit sekä vanhempien vertaisryhmät. (Heino ym. 2000, 175; Sijaishuollon perhetyö, n.d.)

3.2 Lapsen huolto sijaishuollon aikana

Sijoituksen aikana lapsen huolto säilyy tietyin rajoituksin hänen huoltajilaan (Lastensuojelun käsikirja 2012). Jos lapsi on huostaanotettu tai sijoitettu kiireellisesti, on sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä oikeus huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen tarkoituksen toteuttamiseksi päättää lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta sekä opetuksesta ja terveydenhuollosta. (LSL 8:38 §; 9:45 §.) Näiden lisäksi sosiaalihuolto saa käyttää puhevaltaa lapsen passia koskevassa asiassa. Asioista päätettäessä sosiaalihuollon tulisi pyrkiä hyvään yhteistoimintaan lapsen, huoltajan ja perheen kanssa. Kun eri viranomaisissa käsitellään huostaan otetun lapsen asioita, vanhemmat ovat lapsen huoltajina lapsensa edustajia. Sosiaalilautakunnalla on oikeus huostaan otetun lapsen asioissa tulla kuulluksi ja käyttää itsenäistä puhevaltaa. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Lapsen huoltajilla on oikeus päättää lapsen nimestä, kansallisuudesta ja uskonnosta. Huoltajalla on oikeus huostaanoton ja kiireellisen sijoituksen aikana saada tietoa lapsen asioista ja pitää häneen yhteyttä. Lapsen huoltaja myös edustaa lasta oikeuskysymyksissä. Lapsen edunvalvojana toimivalla huoltajalla on oikeus lapsen puolesta käyttää puhevaltaa kaikissa niissä asioissa, jotka koskevat lapsen omaisuutta ja taloutta. Lisäksi lapsen huoltajalla on oikeus hakea huostaanoton lopettamista. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

3.3 Vanhemmuuden tukeminen

Huostaanotetun lapsen vanhempien olisi tärkeätä tietää, ettei heidän vanhemmuutensa pääty huostaanottoon ja sijoitukseen. Viranomaisten tehtävänä on tukea sijaishuollossa olevan lapsen vanhempia ja selvittää heille sijaishuoltoon liittyviä asioita. Huostaanotto on usein lapselle ja hänen vanhemmilleen vaikea asia, varsinkin tahdonvastaisessa huostaanotossa. Viranomaisten tulee selvittää vanhemmille huostaanottoon johtaneet syyt ja perustelut. Perhe tulee pitää ajan tasalla tapahtumista. Lapsella ja hänen vanhemmillaan voi esiintyä voimakkaita tunteita ja ristiriitoja, ja yhteisymmärryksen saavuttaminen voi olla haastavaa. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

On hyvä muistaa, että vanhempia tulee kuulla ja heidän tulee saada tulla ymmärretyksi. Vanhemmille puhutaan selkeällä kielellä, ammattisanastoa välttämällä. Aikuisten tulisi huomioida, ettei lapsen tule kuulla tai nähdä heidän välisiä ristiriitoja. Osapuolten on hyvä tiedostaa, että päätösten tekemisen vastuu on aikuisilla, kuitenkin lasta kuullen. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Lapselle on tärkeä välittyä tietoisuus, etteivät hänen vanhempansa ole hylänneet häntä eikä vanhemmista eroon joutuminen ole hänen syytensä. Lapsi saattaa pelätä, että kun vanhemmat ovat hänestä kerran luopuneet, se saattaa toistua uudelleen. Vaikka lapsi reagoi eroon, hän ei ole lakannut välittämästä vanhemmistaan. Lapselle tulee kertoa, että hänellä on oikeus pitää yhteyttä vanhempiinsa ja muihin hänelle tärkeisiin henkilöihin. Vanhempien säännöllinen tapaaminen merkitsee lapselle hyvin paljon. Vanhempien on ilmoitettava lapselle tapaamisen esteistä hyvissä ajoin sekä sopia uusi tapaamisaika, sillä lapsi kokee vierailun laiminlyömisestä rasokkaasti. Työntekijöiden tulisi käydä vanhempien kanssa läpi myös se, että viranomaisen on mahdollista rajoittaa lapsen edun mukaisesti lapsen ja hänelle läheisten henkilöiden välistä yhteydenpitoa. Lapselle tulee antaa lupa kiintyä vanhempien lisäksi myös sijaiskasvattajiin. Lapsella on kaikin puolin oikeus omiin tunteisiinsa. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Lapsi voi olla huolestunut vanhemmistaan ja heidän selviytymisestään. Lapsen tilanteeseen sopeutuminen vaatii vanhemmilta tärkeää roolia. Myös vanhemmat saattavat tarvita tukea, sillä usein he kokevat alemmuudentunnetta ja mustasukkaisuutta vanhemmuudesta. Työntekijöiden tulee tiedostaa vanhempien tunteet ja ymmärtää perheen kriisiä. Heidän tulisi ymmärtää, että vanhempien saattaa olla vaikea pitää yhteyttä lapseensa omasta kriisitilanteesta, häpeästä ja syyllisyydestä johtuen. Sen vuoksi on tärkeää työskennellä aktiivisesti vanhempien kanssa. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Joskus vanhemmat eivät käsitä lapsen kehityksen kannalta oman vanhemmuutensa merkitystä. Tällöin vanhemmat eivät pysty toimimaan vanhemmuudessaan lasta tyydyttävällä tavalla. Sen vuoksi työntekijöiden on tärkeää auttaa vanhempia tiedostamaan lapsen tilannetta sijaishuollossa sekä tukea lapsen ja vanhemman välistä suhdetta. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

3.4 Perheiden kanssa tehtävä työ eteläsuomalaisessa lastensuojelulaitoksessa

Yhteistyökumppanina toiminut lastensuojelulaitos on keskittynyt perheiden kanssa tehtävän työn kehittämiseen. Työn tavoitteena on auttaa sijoitettua lasta säilyttämään tai luomaan verkostoja hänen kuntoutumisensa saavuttamiseksi. Toimiva yhteistyö perheen kanssa sijoituksen eri vaiheissa on todella tärkeää, ja lastensuojelulaitoksessa työskennellään lapsen edun hyväksi yhdessä perheen kanssa. Sijoituksen alussa pyritään siihen, että lapsi pääsee mahdollisimman pian kotilomille. (Eteläsuomalainen lastensuojelulaitos n.d.)

Jokaiselle lapselle nimetään kaksi omaohjaajaa. Heidän tehtävänä on hoitaa lapsen asioita ja olla yhteydessä lapsen vanhempiin ja muihin läheisiin. Yhteistyössä on tärkeää huomioida perheen asiantuntijuus lapsesta ja heidän voimavaransa, jotta lapsen sijoitus ja kuntoutuminen onnistuisivat mahdollisimman hyvin. (Eteläsuomalainen lastensuojelulaitos n.d.)

Laitoksen ja perheiden välinen yhteistyö sisältää lapsen kotilomia ja niiden yhteydessä tehtäviä koti- ja tutustumiskäyntejä, vastavierailuja, palaverieja ja muita yhteisiä tapahtumia, esimerkiksi lähimmäispäiviä. Vanhemmilla on mahdollisuus vierailta tai yöpyä laitoksessa, etenkin silloin, jos lapsi ei pääse kotilomille. (Eteläsuomalainen lastensuojelulaitos n.d.)

4 LASTENSUOJELULAITOKSEN KASVATUSTYÖ

Sijaishuoltoa ovat sijoitettujen lasten arjen ja kasvun ympäristö, rinnakkainen koti tai kotien sarja lastensuojelulapsuudessa sekä useat samanlaiset vanhemmuus- ja kasvatussuhteet. Sijaishuoltoon liittyvät lisäksi laajennettu vanhemmuus, arjen järjestelyt, ammatillinen työ, yksityinen yrittäjyys ja julkisen järjestelmän vastuu. Tiivistetysti sijaishuolto on yksi toimintamuoto palvelujärjestelmässä, ammatillisen toiminnan kenttä sekä lasten arjen ympäristö. Koska sijaishuolto on monisisältöinen niin yhteiskunnallisena kuin yksilöllisenä käytäntönä ja kokemuksena, vaatii se laajaa tarkastelua. (Pösö 2004, 202–203.)

Lapsen ja nuoren perushoito sekä arjesta huolehtiminen kuuluvat hoitoon ja kasvatukseen sijaishuollossa. Tärkeää on lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioiminen sekä lapsilähtöinen työskentely. Sijaishuollossa lapselle tarjotaan kasvuympäristö, joka on lapsen edun mukainen. Lisäksi lapsen oikeuksien toteutumisesta sijaishuollon aikana on huolehdittava. Lapsen oikeuksia ovat muun muassa oikeus läheistensä ja sosiaalityöntekijän tapaamiseen, oikeus tiedon saamiseen omasta tilanteestaan, oikeus käyttövaroihin sekä tarvitsemiinsa palveluihin sijaishuollon aikana. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Onnistuneen sijaishuollon arjen mahdollistaminen niin monelle sitä tarvitsevalle lapselle kuin mahdollista on lastensuojelun keskeinen tehtävä. Tavoitteena lastensuojelun sijaishuollossa on tavallisen arjen ja siihen kuuluvan kasvatuksen, hoidon ja huolenpidon tarjoaminen. Arjen mahdollistamisen lisäksi sijaishuollossa pyritään tukemaan lapsen läheisten ihmisten suhdeverkon rakentumista. Toiminta sijaishuollossa kohdistuu niin arjen kuin myös sosiaalisten suhteiden sekä yksilön identiteetin tasoille. (Pösö 2004, 206; 210.)

Aina lapsen ja hänen biologisten vanhempiensa välisten siteiden ylläpito ei toteudu ilman työntekijöiden aktiivista panostusta. Joskus taas vanhemmat tai lapset saattavat haluta sellaisia muotoja siteiden ylläpidolle, jotka eivät ole sijaishuollon toteuttajien näkemysten mukaisia. (Pösö 2004, 208.)

Lasten ja nuorten itsenäistymisen sekä itsenäisen elämän haasteiden ja ongelmien nimeäminen ja käsitteellistäminen oikealla tavalla on kasvatuksen kannalta merkittävää. Lisäksi merkittävää on se, millaisia toimenpiteitä käyttäen näihin haasteisiin ja ongelmiin pyritään puuttumaan ja vaikuttamaan. Lapsi tai nuori tarvitsee aina aikuisen läsnäoloa ja vuorovaikutusta kasvunsa tueksi. Lapsen ja nuoren asioissa sekä asianajossa monissa palavereissa keskeinen henkilö on lapsen tai nuoren omahoitaja. (Tanskanen 2009, 12; 14–15.)

4.1 Omahoitajamenetelmä lastensuojelulaitoksissa

Omahoitajamenetelmä on yksilöllinen hoito- ja kasvatuserä lastensuojelun laitoshuollossa. Omahoitajamenetelmää käyttäen jokaiselle lastensuojelulaitoksen lapselle nimetään omahoitaja, joka sitoutuu lapsen tai nuoren pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen hoitoon sekä kasvatukseen lastensuojelulaitoksessa. Omahoitaja on laitoksessa sovitussa rajoissa vastuussa lapsen tai nuoren hoidosta ja kasvatuksesta. Kuitenkaan omahoitaja ei työskentele yksin, vaan hän tekee yhteistyötä työryhmänsä sekä muiden asiantuntijoiden kanssa, joita hän lapsen hoidossa tarvitsee. Lapsen yksilöllisiin hoidollisiin tarpeisiin vastaaminen on omahoitajatyömenetelmän ensisijainen tarkoitus. Toinen omahoitajatyömenetelmän tärkeä tavoite on hoito- ja kasvatustyön entistä perusteellisempi hahmotus. (Karppinen 1999, 14.)

Kinnusen (2012, 26) mukaan omahoitajamenetelmä lastenkodissa tarjoaa lapselle mahdollisuuden turvalliseen ihmissuhteeseen. Ihmissuhdevammat ovat lapsen vakavimpia vammoja ja ne korjautuvat tai lievittyvät vain toisella, turvallisella ihmissuhteella, joka lastenkodin arjessa on omahoitajasuhde. Koska omahoitajamenetelmä on myös ammatillista toimintaa, arvioidaan omahoitajamenetelmän tarjoavaa korjaavaa ihmissuhdetta säännöllisesti muun muassa työnohjauksessa.

Jotta kiintymyssuhde muodostuu, tarvitaan lapsen ja omahoitajan välille välitöntä vuorovaikutusta. Lastenkodissa tätä välitöntä vuorovaikutusta syntyy useissa arjen tilanteissa, kuten ostosreissuilla, ongelmatilanteiden selvittelyissä, läksyjen tarkistuksessa sekä järjestetyissä omahoitajahetkissä lapsen kanssa. Omahoitajasuhdetta säätelevät hoitosuunnitelmaan ja yhteisiin sopimuksiin perustuvat päätökset. (Kinnunen 2012, 27.)

4.2 Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatuserä

Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto, Valvira (2012, 51) edellyttää, että jokaiselle lapselle sijaishuollossa on laadittu oma hoito- ja kasvatuserä ja että sen toteutumisen ja seurannan vastuu on sovittu. Lastensuojeluyksiköillä tulee olla yhdessä henkilökunnan kanssa laaditut, kirjalliset kasvatuserä- ja toimintatavat. Nämä kasvatuserä- ja toimintatavat sekä yleiset säännöt tulee olla selvitettyinä lapsille ja kirjallisten sääntöjen tulee olla kaikkien nähtävillä.

Sijaishuollossa lapsen ravinnon, levon, puhtauden ja vaatetuksen tarpeet tulee huomioida yksilöllisesti. Lapselle tulee muutoinkin antaa yksilöllistä huolenpitoa ja turvaa ja hänen psyykkisestä ja fyysisestä terveydestä tulee huolehtia asianmukaisesti. Lisäksi lapsen terveydentila tulee tarvittaessa tutkia sijoittamisen yhteydessä. (Valvira 2012, 51.)

Lasten jatko-opintoja ja harrastuksia tulee tukea yksilöllisten tarpeiden mukaan. Lasten tulee saada ikätasonsa mukaisesti käyttörahaa ja heidän tulee saada itse päättää näistä rahoista. Lapsille maksetut käyttörahat tulee kirjata ja ne lähetetään vuosittain tiedoksi lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. (Valvira 2012, 51.)

Jälkihuoltoon, ja lapsen itsenäistymisen tukemiseen liittyen, Valvira (2012, 51) suosittelee, että lapsen jälkihuoltosuunnitelman laatiminen käynnistetään hyvissä ajoin ennen sijoituksen päättymistä. Yhteistyötä jälkihuoltosuunnittelussa tehdään lapsen läheisten sekä lapsen sosiaalityöntekijän kanssa. Jälkihuoltosuunnitelman lisäksi lapselle tulisi tehdä suunnitelma itsenäistymisvarojen käytöstä.

4.3 Rajoitustoimenpiteet lastensuojelulaitoksissa

Rajoitustoimenpiteitä käyttämällä puututaan lapsen perus- ja ihmisoikeuksiin. Rajoitustoimenpiteiden käyttämisen tulee perustua laissa määriteltyihin edellytyksiin. Rajoitustoimenpiteitä voidaan kohdistaa ainoastaan huostaanotettuihin, lastensuojelulaitoksiin sijoitettuihin lapsiin. Avohuollon tukitoimenpiteenä sijoitettuihin lapsiin rajoitustoimenpiteitä ei saa kohdistaa. Lastensuojelulain mukaisia rajoituksia sijaishuollossa ovat muun muassa yhteydenpidon rajoittaminen, aineiden ja esineiden haltuunotto, henkilöntarkastus sekä liikkumisvapauden rajoittaminen. (Valvira 2012, 55–56.)

Valvonnasta, rajojen asettamisesta sekä rajoittamisista tulee lastensuojeluyksiköillä olla selkeät, kirjalliset ohjeet ja menettelytavat. Työntekijöiden, sijoittavien viranomaisten, lasten ja heidän vanhempiensa tulee tietää, mitä menettelytapoja lastensuojeluyksikössä käytetään. Rajoitustoimenpiteiden käyttö on lisäksi aina kirjattava. Näin toimenpiteiden käytön seuranta ja valvonta turvataan. Kirjaamisella on lisäksi tärkeä merkitys lapsen tarvitsemää apua ja tukea arvioitaessa. (Valvira 2012, 55–56.)

Rajoitustoimenpiteitä voidaan käyttää ainoastaan, jos lapsen oma tai toisen henkilön turvallisuus tai terveys tai lapsen huostaanoton tarkoituksen toteuttaminen niin välttämättä vaatii. Rangaistuksena toimenpiteitä ei saa käyttää. Aina on valittava lievin mahdollinen toimenpide ja sen käyttäminen tulee lopettaa heti, kun lain mukaisia perusteita sen käytölle ei enää ole. Rajoitustoimenpidettä on myös lievennettävä niin pian kuin mahdollista. Niitä saa käyttää ainoastaan säännöksissä määriteltyihin tarkoituksiin ja toimenpiteet tulee aina toteuttaa mahdollisimman turvallisesti ja lapsen ihmisarvoa kunnioittaen. (Valvira 2012, 56.)

4.4 Kasvatustyö eteläsuomalaisessa lastensuojelulaitoksessa

Lastensuojelulaitoksen työntekijät toteuttavat työssään omaa erityisosaaamistaan. Työntekijät kasvattavat lapsia yksilöllisesti, huomioiden lapsen taustan, tilanteen ja tarpeet. Pulmatilanteita ratkotaan keskustelujen ja motivoinnin keinoin rankaisemisen sijaan. Pienistäkin onnistumisista iloitaan lapsen kanssa. Toiminta on tavoitteellista ja lasten kanssa toimitaan yhteisiä sääntöjä noudattaen. Työntekijöillä on kasvattajan rooli, eivätkä he kaveeraa lasten kanssa. Lapsia kannustetaan keskinäiseen vuorovaikutukseen. (Eteläsuomalainen lastensuojelulaitos n.d.)

Lastensuojelulaitos näkee, että lapsi kuntoutuu ja viihtyy, kun henkilökunta on sitoutunutta ja aidosti läsnäolevaa. Viihtyvyyteen vaikuttaa myös laitoksen tilojen toimivuus ja kodikkuus. Jokaiselle lapselle etsitään mieluisia harrastus yksikön ulkopuolelta tai laitoksen järjestämästä harrastetoiminnasta lapsen kunto huomioiden. Laitos järjestää myös leiritoimintaa erikoisille ryhmille. (Eteläsuomalainen lastensuojelulaitos n.d.)

5 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Lastensuojelulaitoksessa perheiden kanssa tehtävän työn kehittämistä ei ole löytynyt kovin montaa aiempaa tutkimusta. Suurin osa löytämistämme tutkimuksista käsitteli lastensuojelun perhetyön kehittämistä eikä niinkään lastensuojelulaitoksessa tehtävää perhetyötä. Lähes kaikissa löytämistämme tutkimuksissa käsiteltiin kehittämistä työntekijöiden näkökulmasta. Seuraavissa kappaleissa esitellään löytämiämme aiempia tutkimuksia.

Kokon ja Kuismanen-Erosen opinnäytetyössä (2011) ”Perheen kanssa tehtävä työ lastensuojelulaitoksessa: Työntekijöiden ja vanhempien kokemuksia vastaanottokodin perhetyöstä” tarkastellaan perheen kanssa tehtävää työtä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vastaanottokodissa tehtävää perhetyötä työntekijöiden ja vanhempien näkökulmista. Kokon ja Kuismanen-Erosen opinnäytetyössä kohderyhmän vanhemmat olivat avoimuuden tukitoimena sijoitettujen lasten vanhempia. Heidän tutkimuksensa haastateltiin sekä työntekijää että vanhempia, joka mahdollisti työntekijän ja vanhempien vastauksien vertailun.

Tutkimuksessa on selvitetty mitä vastaanottokodissa tehtävä työ on ollut tutkimushetkellä. Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä käytettiin postitse lähetettyä kyselyä. Tutkimuksessa aineiston analyysissä on käytetty teemoittelua. Tutkimus on luonteeltaan laadullinen. Kokon ja Kuismanen-Erosen tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat lastensuojelu, vastaanottokoti, perhetyö lastensuojelulaitoksessa, nuoruus ja vanhemmuus. (Kokko & Kuismanen-Eronen 2011.)

Tutkimuksen tulokseksi saatiin, että perheiden kanssa tehtävä työ on todella tärkeää. Tutkimuksen mukaan perheiden kanssa tehtävä työ on vaihtelevaa, eivätkä työntekijät ole mielestään voineet panostaa siihen tarpeeksi. Vanhemmat ovat kuitenkin kokeneet saaneensa tarvitsemansa avun työskentelystä. Kokon ja Kuismanen-Erosen mukaan perhetyölle tulisi kehittää

selkeä malli ja työlle tulisi lisätä aikaa ja osaamista. (Kokko & Kuismänen-Eronen 2011.)

Kokkosen ja Syrjätien opinnäytetyön (2009) ”Yhteistyö lastensuojelulaitoksen ja laitoksessa olevien lasten vanhempien kanssa työntekijöiden näkökulmasta” tavoitteena oli tutkia lastensuojelulaitoksen ja vanhempien yhteistyötä. Työn pääteemoja olivat yhteistyöhön vaikuttavat asiat ja sen haasteet. Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa yhteistyöhön vaikuttavista asioista lastensuojelulaitoksen työntekijöille. Tarkoituksena oli myös selvittää, mitä työntekijät ajattelivat yhteistyöstä vanhempien kanssa.

Tutkimuksen aineisto kerättiin avoimella kyselylomakkeella ja haastatteluilla. Kohderyhmänä oli etelä-pohjanmaalaisen lastensuojelulaitoksen seitsemän työntekijää. Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen. Aineiston analyysissä on käytetty sisällön analyysiä. Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat lastensuojelu, yhteistyö ja yhteydenpito vanhempien kanssa sekä perhelähtöisyys. (Kokkonen & Syrjätie 2009.)

Tutkimuksen tuloksista selviää, että yhteistyötä pidetään hyvin tärkeänä. Yhteistyöllä on kuitenkin paljon haasteita arjen toteutuksessa. Yhteistyön suurimpana haasteena nähtiin vanhempien haluttomuus osallistua. Yhteistyöhön vaikuttavina asioina nähtiin sijoitukseen vaikuttaneet syyt, osapuolten asenteet ja lapsen etu. (Kokkonen & Syrjätie 2009.)

Nummelan pro gradu -tutkielman (2007) ”Huostaanotettujen lasten vanhempien tukeminen” tavoitteena oli kartoittaa vanhempien kokemuksia tuesta ja avusta sekä huostaanottohetkellä että sijaishuollon aikana. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat Tampereella huostaanotettujen lasten vanhemmat. Tutkimuksen aineisto on kerätty Sosiaaliasema Sataman kautta. Aineistona oli yhdeksän vanhemman vastaukset.

Pro gradu -tutkielman teoreettisena viitekehyksenä on käytetty sosiaalista tukea, kriisiteoriaa sekä aiheeseen liittyviä lakeja kuten lastensuojelulaki. Aineistonkeruumenetelmänä on käytetty puolistrukturoitua kyselylomaketta. Tutkimus on luonteeltaan laadullinen. Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat lastensuojelu, huostaanotto, sosiaalinen tuki sekä kriisiteoria. (Nummela 2007.)

Tutkimuksen tulokset kertovat, että huostaanotettujen lasten vanhemmat kokevat usein jäävänsä yksin huostaanoton prosessissa. Vanhemmat kokevat, etteivät saa tarpeeksi apua ja tukea. Varsinkin tiedollinen tuki koettiin riittämättömäksi. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että asioista tiedottaminen vaatii erityistä huomiota. (Nummela 2007.)

Viitasalon pro gradu -tutkielman (2000) ”Perhetyö lastensuojelun työmuotona” tavoitteena oli selkiinnyttää perhetyön sisältöä ja menetelmiä sekä tarkastella kriittisesti perhetyön perhekäsitystä, periaatteita ja taustoja. Tutkimuksen viitekehyksenä toimi perhe, perhekeskeisyys ja perheongelmat. Tutkimuksessa pyrittiin myös selvittämään perhetyön suosion syitä, perusteluja perhetyölle sekä teoriapohjaa perhetyön taustalla.

Pro gradu -tutkielmassa on käsitelty perhetyötä ja sen eri muotoja laajasti. Tutkimuksessa on tutustuttu eri kaupunkien perhetyön malleihin. Useissa kaupungeissa perhetyö on perustunut ratkaisu- ja voimavarakeskeiseen työotteeseen. Tutkimuksessa on käsitelty sekä avoimuuden perhetyötä että lastensuojelulaitoksien perhetyötä. Lisäksi tutkimuksessa on määritelty perhettä, käsitelty perhetyöntekijöiden koulutuksia sekä perhetyön periaatteita. (Viitasalo 2000.)

Tutkimuksen tuloksista voidaan todeta, että perhetyössä perheen käsitettä ei ole juuri tietoisesti pohdittu. Tutkimuksen tuloksena on myös se, että perhetyö toimii hyvin ennaltaehkäisevänä lastensuojelutyönä. Tutkimus osoittaa, että perhetyö on laajeneva ja moninainen työmuoto. (Viitasalo 2000.)

6 TUTKIMUKSEN TAVOITE, TEHTÄVÄ JA -KYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa sijoitettujen lasten vanhemmilta siitä, mitä mieltä he ovat lastensuojelulaitoksen tekemästä kasvatustyöstä, perheiden kanssa tehtävästä työstä sekä niiden kehittämistä. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa laadukas ja luotettava tutkimus, joka antaa tietoa lastensuojelulaitoksen henkilökunnalle.

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli selvittää sijoitettujen lasten vanhempien näkemyksiä perheiden kanssa tehtävästä työstä lastensuojelulaitoksessa.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat seuraavanlaiset;

1. Miten vanhemmat kokevat heidän kanssaan tehdyn yhteistyön?
2. Miten vanhemmat kokevat lastensuojelulaitoksen tekemän kasvatustyön?
3. Mitä vanhemmat haluaisivat perheiden kanssa tehtävässä työssä kehitettävän?

7 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

Tutkimus on suunnitelmallinen ja tavoitteellinen prosessi, jonka tekemiseen kuuluu eri vaiheita. Tutkimuksen suorittaminen voi tapahtua monella eri tapaa, joten näkemykset tutkimuksen tekemisestä vaihtelevat. Tutkimuksen suorittaminen voidaan nähdä joustavana tai ei-joustavana prosessina. Tapahtuipa tutkimusprosessi kummalla tavalla tahansa, tutkimuksen eri vaiheita ovat; aiheen valinta, metodin valinta, kirjallisuuden lukeminen, aineiston keruu, aineiston analyysi ja kirjoittaminen. (Hirsjärvi 2000, 14–15; 53–55.) Tämän opinnäytetyöhön kulusta ja muihin opinnäytetyöhön liittyvistä asioista on kerrottu tarkemmin tämän luvun alaluvuissa.

Tämä opinnäytetyö on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullinen tutkimus tarkastelee ihmisten välisiä ja sosiaalisia merkityksiä. Näillä merkityksillä tarkoitetaan suhteita ja niiden muodostamia merkityskokonaisuuksia. (Vilka 2005, 97.) Tarkoituksena on tavoittaa tutkittavien näkökulma eli heidän näkemyksensä ilmiöstä, jota tutkitaan (Kiviniemi 2001, 68). Näkökulmat pitävät sisällään ihmiselle itselleen elämässään merkityksellisiä asioita (Vilka 2005, 97).

Tutkija ei koskaan täysin ymmärrä tutkittavan kokemuksia. Varton (1992) mukaan (Vilka 2005, 98) tutkija asettaa esimerkiksi kysymyksiä oman kokemuksensa ja ymmärryksensä pohjalta. Tällä tavalla tutkija myös tulkitsee ja ymmärtää tutkittavaa kohdetta. Tämä ei silti merkitse, ettei tutkijan merkity maailma muuttuisi tutkimuksen aikana ja ymmärryksen kasvaessa. Tutkijan ja tutkittavan käsitykset pysyvät silti erillisinä. Sen vuoksi voi syntyä tulkintaongelmia.

7.1 Tutkimuksen kulku, tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruumenetelmät

Hirsjärven (2000, 170–172) mukaan tutkimusmenetelmällä tarkoitetaan tutkimuksen havaintojen keräämiseen tarkoitettuja tapoja ja käytäntöjä. Itse menetelmän eli metodin käsitteellä tarkoitetaan sääntöjen ohjaamaa menettelytapaa, jolla tietoa pyritään tavoittamaan ja etsimään sekä käytännön ongelmia ratkaisemaan. Kun tutkija on valitsemassa menetelmää tutkimukseensa, on tärkeää miettiä keneltä tai mistä sekä minkälaista tietoa etsitään. Tämän vuoksi tutkijan on hyvä tuntee erilaisia menetelmiä ja osata soveltaa niitä. Myös tutkimustehtävä ja tutkimusstrategia määrittävät menetelmän valintaa.

Menetelmää valittaessa on hyvä kiinnittää huomiota käytännön asioihin, esimerkiksi käytössä olevaan aikaan ja muihin voimavaroihin. Menetelmän valintaa tulisi ohjata myös eettiset seikat, sillä menetelmän käyttö ei saa loukata tutkittavien identiteettiä tai yksityisyyttä. Sosiaalialalla suosituimpia tutkimusmenetelmiä ovat erilaiset havainnoinnin muodot, haastattelut sekä kyselylomakkeet. Myös erilaiset kokeelliset menetelmät ovat tutkijoiden suosiossa. (Hirsjärvi 2000, 172–173.) Esimerkkitutkimuksien tarkastelu sekä tutkimuksen ohjaajan kanssa keskustelu voivat antaa tutkijalle vinkkejä menetelmän valinnasta omaan tutkimukseensa. (Hakala 2001, 13–14).

Tämän opinnäytetyön pääasialliseksi tutkimusmenetelmäksi valittiin kyselylomake. Toisena menetelmänä käytettiin puhelimitse toteutettua haastattelua. Opinnäytetyössä tutkimusmenetelmien valinta nousi selkeästi tutkimustehtävästä. Kyselylomakkeeseen ja puhelinhaastatteluun päädyttiin sen vuoksi, että kasvokkain toteutettava haastattelu koettiin hankalaksi toteuttaa. Haastattelua ei toteutettu, koska lastensuojelulaitokseen sijoitettujen lasten vanhemmat asuvat ympäri Suomea, kohdejoukko on kasvokkain tapahtuvalle haastattelulle liian suuri ja haastatteluajkojen sopiminen kaikille osapuolille sopivaksi on haasteellista.

Opinnäytetyöprosessi käynnistettiin keväällä 2012 sopivan yhteistyökumppanin löydyttyä. Työelämäkumppanilla oli aihevaihtoehtoja valmiina, joista päädyttiin perheiden kanssa tehtävän työn kehittämiseen. Ensimmäisessä työelämätapauksessa ideoitiin tutkimusta. Jo ensimmäisessä tapaamisessa päätettiin käyttää aineistonkeruumenetelmänä kyselyä. Toisessa tapaamisessa pohdittiin kysymyksiä kyselylomakkeeseen ja allekirjoitettiin opinnäytetyösopimus.

Kyselylomakkeita (liite 2) postitettiin yhteensä 25 kappaletta. Kyselylomakkeiden kanssa postitettiin myös saatekirje kyselyyn (liite 1), josta vastaajat saivat tietoa siitä, mihin kyselyllä saatuja vastauksia tullaan käyttämään. Saatekirjeessä määriteltiin kyselyn takaisinpostituspäivä.

Kyselylomakkeita vastaanotettiin viisi kappaletta kahden viikon vastausajan jälkeen. Kolme henkilöä suostui puhelinhaastatteluun. Puhelinhaastatteluun suostuneet antoivat suostumuksensa laittamalla nimensä kyselylomakkeeseen. Ohje puhelinhaastatteluun suostumisesta luki saatekirjeessä. Jokainen tutkija suoritti yhden puhelinhaastattelun. Yhdelle puhelinhaastattelulle oli varattu puoli tuntia aikaa. Puhelinhaastattelut toteutettiin teemahaastatteluna. Nauhoitettua aineistoa oli yhteensä noin 1 tunti ja 15 minuuttia.

Aineistokeruumenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin kyselylomaketta ja puhelinhaastattelua. Laadullisen tutkimuksen yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä ovatkin haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Näitä voidaan käyttää yksitellen, yhdistellen tai rinnan tutkittavan asian ja tutkimusresurssien mukaan. Nämä eivät ole ainoastaan laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä, vaan niitä voidaan käyttää myös kerättyä määrällistä aineistoa. (Sarajarvi & Tuomi 2009, 71.)

Kyselylomake mielletään usein määrällisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi, mutta sitä voidaan käyttää myös laadullisessa tutkimuksessa. Kyselylomakkeen suurin etu on se, että vastaaja jää nimettömäksi. Riskinä siinä taas on alhainen vastausprosentti. (Vilka 2005, 74.) Tässä tutkimuksessa riski alhaiseen vastausprosenttiin oli suuri, sillä tutkijat eivät kohdanneet vanhempia henkilökohtaisesti ja lastensuojelu on arka aihe.

Vastaajien motivoimista auttaa, kun kyselylomake on helposti täytettävissä ja siinä on tarpeeksi taustatietoa tutkimukseen liittyen. Vastausten takaisin saamista helpottaa se, että kyselylomakkeeseen laitetaan tarkka palautuspäivämäärä, joka on kohtuullisen ajan kuluessa. (Vilka 2005, 74.) Tässä tutkimuksessa vastausaikaa oli kaksi viikkoa. Kyselylomakkeen kanssa lähetettiin saatekirje, jossa oli tarkempaa tietoa tutkimuksesta ja sen tavoitteista.

Kyselylomakkeen kysymyksiä miettiessä tulee olla huolellinen, sillä kysymykset luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle. Kysymysten muoto on tärkeä, sillä halutaan, että tutkija ja tutkittava ymmärtävät kysymyksen samalla tavalla. Kysymysten tulisi olla yksiselitteisiä ja selkeitä. Kysymykset tulee rakentaa tutkimusongelman ja tutkimuksen tavoitteiden mu-

kaisesti. Kyselylomakkeen laatimisessa on hyvä kiinnittää huomiota muun muassa lomakkeen pituuteen ja kysymysten lukumäärään. Mikäli lomake on liian pitkä, jättävät vastaajat helpommin vastaamatta kokonaan tai vastaavat huolimattomammin. Huomiota tulee kiinnittää myös kyselylomakkeen selkeyteen, ulkoasuun, kysymysten loogiseen järjestykseen ja vastausohjeiden tarpeellisuuteen. Kysymysten sanamuoto tulisi aina muotoilla vastaajalle henkilökohtaiseksi. (Valli 2001, 100.)

Kyselylomakkeeseen voi laatia monivalintakysymyksiä, jotka ovat suljettuja tai strukturoituja kysymyksiä. Lisäksi vaihtoehtoina on kysyä avoimia tai sekamuotoisia kysymyksiä. Monivalintakysymyksissä kysymysmuoto on vakioitu, millä pyritään kysymysten vertailukelpoisuuteen. Avoimien kysymysten tavoitteena on puolestaan saada vastaajilta spontaaneja mielipiteitä. Niissä vastaamista pyritään kysymyksen kautta rajaamaan mahdollisimman vähän. Sekamuotoisissa kysymyksissä on annettu valmiiksi osa vastausvaihtoehdoista, kuten esimerkiksi usein, joskus, harvoin tai ei koskaan. (Vilka 2009, 84–86.) Tässä tutkimuksessa käytettiin pääasiassa avoimia kysymyksiä.

Avointen kysymysten etuna on, että vastausten joukossa voi olla todella hyviä ideoita. Toinen hyvä puoli on se, että avoimilla kysymyksillä voidaan saada vastaajan mielipide selville perusteellisesti. Avointen kysymysten huonona puolena on se, että niihin jätetään vastaamatta tai vastaukset ovat epätarkkoja. Joskus voi käydä myös niin, että vastaaja ei vastaa suoraan kysymykseen, vaan vastaa aiheen vierestä. (Valli 2001, 111.)

Kyselylomaketutkimuksessa on hyvää se, että tutkija ei vaikuta olemuksellaan tai läsnäolollaan vastauksiin. Lisäksi matkustaminen tutkittavan luokse jää pois, sillä kysely voidaan postittaa vastaajille. Tämä vähentää aineiston keruusta koituvia kustannuksia ja täten voidaankin tutkimuksen kohdejoukkoa laajentaa suuremmalle maantieteelliselle alueelle. Lisäksi vastaaja saa itse valita sopivan ajankohdan vastaamiselle ja pohtia rauhas- sa vastauksiaan sekä myös tarkistaa niitä. (Valli 2001, 101.)

Kyselytutkimuksen heikkouksina taas voidaan nähdä alhainen vastausprosentti postikyselyssä, uusintakyselyjen tekeminen vie lisää aikaa sekä vastaaja voi selata etukäteen kaikki kysymykset läpi ja vastailla kysymyksiin missä vain järjestyksessä. Myös väärinymmärtämisen riski on suurempi kuin haastattelussa. Aineistonkeruun yhteyteen ei myöskään lomaketutkimuksessa voida liittää havainnointia, toisin kuin kasvokkain tapahtuvassa haastattelussa. (Valli 2001, 102.) Tässä tutkimuksessa päätettiin käyttää kyselylomakkeen rinnalla myös puhelinhaastattelua juuri sen takia, että todennäköisesti vastausprosentti olisi pieni ja myös väärinymmärtämisen riski oli olemassa.

Suomessa yleisin tapa kerätä laadullista aineistoa on haastattelu. Haastattelu ei sinänsä kuulu vain laadulliseen tutkimukseen vaan sen avulla voidaan kerätä myös kvantitatiivista eli määrällistä aineistoa. Haastattelun tavoitteena on selvittää mitä jollakin on mielessään. Haastattelu onkin eräänlaista keskustelua, joka tosin tapahtuu tutkijan aloitteesta ja johdattelemana. Haastattelun idea on yksinkertainen ja järkevä. Kun haluamme tietää

jotain ihmisestä, niin miksi emme kysyisi sitä suoraan häneltä. Yksinkertaisesti määriteltynä haastattelu on siis tilanne, jossa henkilö esittää kysymyksiä toiselle henkilölle. (Eskola & Suoranta 2005, 85.)

Haastattelun suurin etu on joustavuus. Haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanajärjestyttä ja käydä keskustelua haastateltavan kanssa. Tällaista mahdollisuutta ei ole tavallisessa postikyselyssä. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 73.) Tämän takia tässä opinnäytetyössä käytettiin kyselyn apuna puhelinhaastattelua.

Haastattelu päätettiin toteuttaa teemahaastatteluna, sillä jo tutkimuskysymyksistä nousee selvästi esiin kolme teemaa. Nämä teemat olivat yhteistyö, kasvatustyö ja perheiden kanssa tehtävän työn kehittäminen. Teemahaastattelussa edetään tiettyjen etukäteen määriteltyjen teemojen mukaisesti. Teemahaastattelussa kysymysrunko on väljä ja kysymykset ovat lähinnä teemaa täydentäviä kysymyksiä. Ideaalista olisi, jos keskustelu syntyi pelkkien teemojen pohjalta. Teemahaastattelussa ei kuitenkaan voi kysyä mitä tahansa, vaan siinä pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimustehtävän kannalta. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 74.)

Teemahaastattelu on sen verran avoin, että vastaaja pääsee siinä puhumaan halutessaan varsin laajasti ja vapaamuotoisesti. Tällöin kerätyn materiaalin voidaan katsoa edustavan vastaajien puhetta. Teemahaastattelussa käytettävät teemat kuitenkin takaavat sen, että jokaisen haastateltavan kanssa puhutaan edes jossain määrin samoista asioista. Lisäksi teemat muodostavat konkreettisen kehikon, jonka avulla litteroitua aineistoa voidaan lähestyä jäsentyneemmin. (Eskola & Suoranta 2005, 86–87.)

Teemoja miettiessä on hyvä muistaa tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset, joihin tulisi saada vastauksia. Teemarungon voi ajatella sisältävän kolme eri tasoa. Ylimmällä tasolla ovat laajat teemat, toisella tasolla ovat teemoja tarkentavat apukysymykset ja kolmannella tasolla taas tarkat pikkukysymykset, jotka otetaan käyttöön vain jos aiemmat kysymykset eivät ole tuottaneet vastauksia. (Eskola & Vastamäki 2001, 33; 36.)

Toteutetussa puhelinhaastattelussa oli sekä teemahaastattelun että puolistrukturoidun haastattelun piireitä. Suurimmalta osalta haastattelu oli teemahaastattelu. Puolistrukturoidulle haastattelulle on tyypillistä valmis lista kysymyksistä, jotka tulisi käydä läpi haastattelun edetessä. Puolistrukturoidun haastattelun kysymykset usein käydään läpi tietyssä, ennalta määritellyssä järjestyksessä. Monet tutkijat pitävät puolistrukturoidusta haastattelusta, sillä kysymykset voidaan määritellä etukäteen. Tämä mahdollistaa tutkijalle sen, että haastatteluun voi valmistua etukäteen. Puolistrukturoidussa haastattelussa etuna on myös se, että vastaaja voi vastata kysymyksiin omin sanoin. (Cohen & Crabtree 2006.)

7.2 Aineiston analysointimenetelmät

“Tallennettu laadullinen aineisto on useimmiten tarkoituksenmukaista kirjoittaa puhtaaksi sanasanaisesti” eli litteroida (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 222). Päätelmien tekeminen suoraan nauhoista on harvinaisempaa kuin aineiston litteroiminen. Litteroinnin voi tehdä esimerkiksi teema-alueiden mukaan aineistosta valikoiden tai koko kerätystä aineistosta. Ennen kuin ryhtyy litteroimaan, tulisi tietää, millaista analyysia tullaan tekemään.

Puhelinhaastattelut nauhoitettiin, jonka jälkeen nauhoitukset litteroitiin. Osa epäolennaisista asioista jätettiin litterointivaiheessa pois. Myös kyselylomakkeet litteroitiin. Litterointi suoritettiin kyselylomakkeiden teemojen mukaan, jonka jälkeen kyselylomakkeiden tulokset myös raportoitiin näiden teemojen mukaan.

Anttilan (2006, 276) mukaan “kvalitatiivinen analyysi alkaa aineiston reflektiivisellä lukemisella”. Aineiston ollessa litteroitu haastattelu, on sitä luettava useaan kertaan, keskittyneesti, jotta aineisto hahmottuu lukijalle. Huomioon on otettava vastausten kaikki ulottuvuudet ja tavoitteena on aineiston todellisen sisällön ymmärtäminen. Tässä vaiheessa asioille ei vielä etsitä käsitteitä, vaan aineiston sisällöstä pyritään saamaan hyvä yleiskuva, joka sidotaan haastattelun aitoon sisältöön.

Laadullisen aineiston pilkkominen ja ryhmitteleminen aihepiireittäin on teemoittelua. Teemoittelua käyttäen pystytään vertailemaan tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa. Ennen varsinaiseen teemoitteluun ryhtymistä voidaan aineisto ryhmitellä esimerkiksi tiedonantajien iän tai sukupuolen mukaan. Tämän jälkeen aletaan etsiä varsinaisia teemoja eli aiheita aineistosta. Aineistosta etsitään näkemyksiä, jotka kuvaavat tiettyä teemaa. Aineiston pilkkominen on melko helppoa, jos aineistonkeruumenetelmänä on käytetty teemahaastattelua. Tässä tapauksessa jäsenitys aineistoon muodostuu haastattelun teemoista. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 93.) Tutkimuksessa päädyttiin käyttämään aineiston analysointimenetelmänä teemoittelua, sillä sen avulla on helppo analysoida laadullista aineistoa. Teemoittelu koettiin sopivaksi menetelmäksi tässä tutkimuksessa.

Kyselylomakkeessa oli kaksi perustietokysymystä, joiden vastauksia ei kuitenkaan päädytty käyttämään aineiston ryhmittelyssä. Syynä tähän oli se, että perustietoja käyttämällä vastaajien henkilöllisyys olisi voinut paljastua. Yksi vastaajista erottui joukosta perustietojen perusteella, joten perustietoja ei voitu käyttää ryhmittelyssä.

Puhelinhaastatteluista litteroitua aineistoa luettiin useaan kertaan ja se jaettiin kolmeen teemaan: yhteistyö, kasvatustyö ja perheiden kanssa tehtävän työn kehittäminen. Teemat johdettiin tutkimuskysymyksistä. Koska tässä tutkimuksessa puhelinhaastattelu toteutettiin teemahaastatteluna, oli aineiston teemoittelu melko helppoa. Samat teemat, yhteistyö, kasvatustyö ja perheiden kanssa tehtävän työn kehittäminen, olivat käytössä jo kyselylomakkeessa.

Jokainen tutkija litteroi tekemänsä puhelinhaastattelun kysymys kysymykseltä. Tämän jälkeen aineisto jaettiin teemoihin. Kukin tutkija sai raportoitavakseen yhden teeman. Tutkijat raportoivat omaan teemaansa kaikkien haastateltavien kertomia asioita kyseisestä teemasta. Raportoinnin jäsenyksessä käytettiin apuna puhelinhaastattelussa käytettyjä apukysymyksiä.

7.3 Tutkimuksen luotettavuus

Virheiden syntymistä pyritään välttämään tutkimusta tehdessä, mutta tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat silti. Kaikissa tutkimuksissa pyritäänkin tämän vuoksi arvioimaan tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. On olemassa useita erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja, joilla tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.)

Reliaabelius ja validius ovat tutkimuksen luotettavuuden arviointiin liittyviä käsitteitä. "Tutkimuksen reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta", eli "kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia" (Hirsjärvi ym. 2009, 231). Anttilan (2006, 470) mukaan käsite reliabiliteetti kuuluu enimmäkseen kvantitatiiviseen tutkimukseen, koska kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmien, esimerkiksi mittareiden ja kyselylomakkeiden, tulisi antaa yhtä luotettavia tuloksia kerrasta toiseen.

Anttilan (2006, 470) mukaan validiteetin käsitteellä tarkoitetaan sitä, että tutkimusaineisto vastaa tutkittavaa ilmiötä. Validiteettiin liittyy myös tutkimussuunnitelman validius. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen menetelmä sekä toteutus ovat oikein ja tehokkaasti valittu. Siihen, että tutkimus kokonaisuudessaan olisi luotettava, kuuluu tietysti myös tuloksien validius, eli se että tulokset "antavat kohteesta sen tiedon, mitä pitikin" (Anttila 2006, 470).

Kyseisessä tutkimuksessa kyselylomakkeilla tuskin saataisiin samanlaisia tuloksia, jos tutkimus toistettaisiin samoja kyselylomakkeita käyttämällä uudelleen. Näin ollen voidaan todeta, että tutkimus ei ole reliaabeli. Tutkimuksen voidaan kuitenkin katsoa olevan validi, sillä tutkijoiden saama tutkimusaineisto vastasi tutkittavaa ilmiötä. Lisäksi tutkijat kokevat, että menetelmät, joita tutkimuksessa käytettiin, olivat toimivia juuri tässä tutkimuksessa. Myös tutkimuksessa saadut tulokset olivat sen suuntaisia, mitä tutkijat olivat ajatelleetkin.

Tutkimusta tehdessä, validiteetinkin kannalta merkittävää on, että tutkimusmenetelmä valitaan sen mukaan, millaista tietoa halutaan (Anttila 2006, 470). Tutkimuksessa haluttiin saada lastensuojelulaitokseen sijoitettujen lasten vanhempien ääntä kuuluviin ja päädyttiin käyttämään aineistonkeruumenetelmänä kyselylomaketta ja puhelinhaastattelua. Kyselylomakkeella toivottiin saatavan mahdollisimman monen vanhemman ääntä kuuluviin ja puhelinhaastattelut suoritettiin kyselylomakkeilla saatujen vastausten syventämiseksi. Puhelinhaastattelussa tuli ilmi myös sellaista uutta tietoa, jota ei kyselylomakkeilla saatu.

Tutkimuksen validiutta sekä määrällisessä että laadullisessa tutkimuksessa voidaan tarkentaa käyttämällä useita tutkimusmenetelmiä. Tästä käytetään käsitettä triangulaatio. Kun tutkimukseen osallistuu aineistonkerääjinä ja tulosten analysoijina useampia tutkijoita puhutaan Denzinin (1970) mukaan tutkijatriangulaatiosta. Jos tutkimuksessa kerätään erilaisia aineistoja yhden ongelman ratkaisemiseksi, puhutaan Denzinin (1970) mukaan aineistotriangulaatiosta. (Hirsjärvi ym. 2009, 233.)

Koska kyseisen tutkimuksen tekemiseen on kaikissa sen vaiheissa osallistunut kolme tutkijaa, voidaan tässä tutkimuksessa todeta tutkijatriangulaation toteutuneen. Tutkimuksessa on kerätty aineistoa sekä kyselylomakkeella että puhelinhaastattelulla ja näin saatu erilaisia aineistoja. Siispä myös aineistotriangulaatiota on hyödynnetty tässä tutkimuksessa.

On mahdollista, että kyselylomakkeisiin vastanneet vanhemmat ovat ymmärtäneet kysymyksiä väärin. Vastaukset olivat kuitenkin sen suuntaisia, mitä kyselylomakkeen kysymyksillä haettiin. Osa vastanneista oli jättänyt joihinkin kysymyksiin vastaamatta. Yksi vastaaja oli laittanut kysymysmerkin yhden kysymyksen kohdalle. Kolme viidestä kyselylomakkeeseen vastanneesta vanhemmasta suostui myös puhelinhaastatteluun. Puhelinhaastattelussa oli mahdollisuus syventää kyselylomakkeella saatuja vastauksia ja tehdä tarkentavia kysymyksiä. Puhelinhaastatteluissa väärinymmärrysten riski oli pienempi kuin kyselylomakkeissa.

Tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta ja sen kaikista vaiheista kohtaa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Tutkijan tulisi kertoa selkeästi ja totuudenmukaisesti aineiston tuottamisen olosuhteet. Haastattelu- ja havainnointitutkimuksessa tuodaan ilmi olosuhteet ja paikat, joissa aineistot kerättiin. Lisäksi kerrotaan aika, joka haastatteluihin on käytetty, virhetulkinnat haastattelussa, mahdolliset häiriötekijät sekä tutkijan oma itsearviointi tilanteesta. Luokittelujen tekeminen on keskeistä laadullisessa aineiston analyysissä. Tutkijan tulisi kertoa luokittelun syntymisen alusta sekä luokittelujen perusteista. Tulosten tulkinnassa tutkija tarvitsee kykyä punnita vastauksia sekä tarkastella niitä myös teorian valossa. Lukijalle olisi kerrottava perusteet tutkijan tulkinnoille, esimerkiksi rikastuttamalla tutkimusselosteita suorien haastatteluotteiden tai muiden autenttisten dokumenttien käyttämisellä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 232–233.)

Puhelinhaastattelut toteutettiin lastensuojelulaitoksessa, huoneessa, jossa ei ollut muita läsnä kuin tutkijat. Jokaiseen haastatteluun oli varattu aikaa puoli tuntia, mutta kaikki haastattelut eivät kestäneet niin kauaa. Haastattelut menivät tutkijoiden mielestä ihan hyvin, vaikka onkin mahdollista, että tutkijat tekivät haastattelussa virhetulkintoja. Tulosten raportointivaiheessa päädyttiin käyttämään samoja teemoja, joita jo kyselylomakkeella saatujen tulosten raportoinnissa käytettiin. Tulosten raportoinnissa selosteiden rikastuttamiseksi käytettiin suoria lainauksia niin kyselylomakkeista kuin puhelinhaastatteluistakin. On mahdollista, että tutkijoiden omat tulkinnat ovat vaikuttaneet tulosten raportointiin, vaikka tutkijat ovatkin koettaneet raportoida tuloksia juuri niin kuin aineistoissa asiat on esitetty. Voi olla, että tutkijat ovat ymmärtäneet ja tulkinneet joitakin aineistossa ilmenneitä asioita väärin.

Koska kyseessä oli vain yhden lastensuojeluyksikön lasten vanhemmat, ei tuloksia voida yleistää koskemaan kaikkien lastensuojelulaitosten lasten vanhempia. Tuloksia ei voida myöskään yleistää koskemaan kyseisen lastensuojelulaitoksen kaikkia vanhempia, sillä tutkimukseen osallistujia oli niin vähän. Kyselylomakkeeseen vastasi viisi vanhempaa 25:stä ja puhelinhaastattelu suoritettiin kolmelle kyselyyn vastanneelle. Saattaa olla, että tutkimukseen osallistuneet kertoivat yhteistyöstä sekä lastensuojelulaitoksen tekemästä kasvatustyöstä suurimmaksi osaksi myönteisiä asioita, koska vanhemmat saattoivat ajatella, että heidän oletetaan kertovan nimenomaan myönteisiä asioita. Voi olla että kyselyyn vastaamatta jättäneet olisivat olleet eri mieltä kysytyistä asioista. Heillä olisi voinut myös olla enemmän kehittämissuhteita.

7.4 Tutkimuksen eettisyys

Tämä opinnäytetyö on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. ”Yksi tieteellisen tutkimuksen eettisen hyväksyttävyyden ja sen luotettavuuden sekä tulosten uskottavuuden edellytys on, että tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön (good scientific practice) edellyttämällä tavalla” (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002, 3). Eri tieteenaloilla on myös omia eettisiä normistoja. Näissä esitellään yksityiskohtaisempia ohjeita esimerkiksi tutkijan ja tutkimuksen kohteen välisestä suhteesta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002, 1.) Ihmistieteisiin luettavien tutkimusten eettisiä periaatteita ovat tutkittavien itsemääräämisoikeus, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuojat (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2011).

Tässä opinnäytetyössä kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista, kuten myös puhelinhaastatteluun osallistuminen. Näillä keinoin pyrittiin tutkittavien itsemääräämisoikeuden toteutumiseen. Yksityisyyttä ja tietosuojaa suojeltiin kysymällä mahdollisimman vähän henkilötietoja kyselylomakkeella. Ainoastaan puhelinhaastatteluihin osallistuvat jättivät meille nimensä ja puhelinnumeronsa. Muuten mitään henkilötietoja ei kysytty. Puhelinhaastatteluajoja sovittaessa kysyttiin haastateltavilta, onko kyseinen aika heille sopiva.

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu ensinnäkin, että tutkijat toimivat rehellisesti, huolellisesti ja ovat tarkkoja tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa sekä esittämisessä. Tarkkuutta vaaditaan myös tutkimuksen ja tulosten arvioinnissa. Toiseksi hyvään käytäntöön kuuluu tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaiset ja eettisesti kestävät tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien soveltaminen. Tieteellisen tiedon luonteen kuuluvan avoimuuden toteuttaminen tuloksia julkistaessa on myös tärkeää. Kolmanneksi siihen kuuluu myös muiden tutkijoiden töiden ja saavutuksien huomioon ottaminen asianmukaisesti, kunnioittaen heidän työtään ja antaen heidän saavutuksilleen niille kuuluvan arvon ja merkityksen tutkimuksessa ja sen tuloksia julkistaessa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002, 3.)

Eettisyyden takaamiseksi opinnäytetyöstä ja sen liitteistä on poistettu yhteistyökumppanin nimi. Saatekirjeestä ja kyselylomakkeesta lastensuojelulaitoksen nimi on muutettu lastensuojelulaitokseksi. Opinnäytetyössä ei missään vaiheessa mainita yhteistyökumppanin nimeä. Myös tuloksissa olevista lainauksista on tarvittaessa muutettu lastensuojelulaitoksen nimi pelkäksi lastensuojelulaitokseksi. Myös kaikki asiakkaiden tai työntekijöiden nimet on lainauksista muutettu.

Hyvän tieteellisen käytännön mukaista on myös se, että tutkimus on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti. Tärkeätä on myös se, että tutkimusryhmän jäsenten asema, oikeudet, osuus tekijyydestä, vastuut ja velvollisuudet sekä tutkimustulosten omistajuutta ja aineistojen säilyttämistä koskevat kysymykset on kirjattu ja määritelty ennen tutkimuksen aloittamista. Hyvän käytännön mukaista on myös se, että rahoitus ja muut merkitykselliset sidonnaiset ilmoitetaan tutkimukseen osallistuville ja myös raportoidaan tutkimuksen tuloksia julkaistaessa. Lisäksi käytäntöön kuuluu se, että noudatetaan hyvää hallintokäytäntöä sekä henkilöstö- ja taloushallintoa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002, 3.)

Saatu aineisto käsiteltiin siten, että tuloksissa ei voida yhdistää jotakin tiettyä henkilöä tiettyyn vastaukseen. Opinnäytteen tekijät myös allekirjoittivat vaitiolositoumuksen, joten mitään tietoon tulleita asioita ei myöskään saa kertoa eteenpäin. Työn valmistuttua aineisto hävitettiin asianmukaisesti. Kolmannet osapuolet eivät tule näkemään kyselylomakkeita tai haastattelumuistioita, vaan aineisto on tutkijoiden ja kohderyhmän välistä tietoa. Jokainen tutkimuksen tekijä on osallistunut tasapuolisesti tutkimuksen tekoon ja jokaisella on tekijänoikeudet tuotettuun tekstiin. Muiden tutkijoiden tutkimuksia on käytetty viitteenä tutkimukselle ja heidän tutkimuksensa on mainittu tässä tutkimuksessa ja lähteet on merkitty asiaan kuuluvalla tavalla.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustuloksia saatiin vaikka aineisto oli pieni. Perheiden kanssa tehtävän työn kehittämiseen liittyvää aineistoa saatiin niukalti, sillä vanhemmat olivat hyvin tyytyväisiä kasvatustyöhön ja yhteistyöhön. Kehittämistä yritettiin painottaa tutkimuksessa. Ideoita kehittämiseen tuli niukalti, mutta onneksi kuitenkin jonkun verran.

Seuraavassa kolmessa alaluvussa käsitellään saatuja tuloksia teemoittain. Ensimmäisenä teemana on yhteistyö, toisena kasvatustyö ja kolmantena näiden kehittäminen. Tulokset on avattu siten, että ensin on kyselylomakkeiden tulokset ja sitten puhelinhaastattelujen tulokset. Tuloksissa esiintyvät nimet on muutettu.

8.1 Vanhempien kokemuksia yhteistyöstä

Kyselylomakkeella saatujen tietojen mukaan vanhempien mielestä sijaishuoltopaikan ja vanhempien välisellä yhteistyöllä tarkoitetaan tiivistä yhteydenpitoa osapuolten välillä, asioista avoimesti puhumista, kuuntelemista puolin ja toisin sekä sitä, että sijaishuoltopaikasta otetaan ensitilassa yhteyttä vanhempaan, jos lapselle tapahtuu jotakin erityistä. Vastauksissa toistuu myös lapsen edun näkökulma;

Etsitään yhdessä ratkaisua nuoren ongelmiin, tavoitteena mahdollisimman nopea kotiutuminen

Kumpikin osapuoli toimii yhdessä lapsen parhaaksi

Luodaan yhteiset pelisäännöt lapsen avuksi

Neljän vanhemman mielestä yhteistyö lastensuojelulaitoksen henkilökunnan ja vanhempien välillä on sujunut hyvin. Vanhempien perusteluissa mainitaan, että henkilökunta on ystävällistä, asiantuntevaa, sekä helposti lähestyttävää niin vanhemman kuin lapsenkin näkökulmasta. Henkilökunta kuuntelee ja ottaa ehdotuksia vastaan. Lisäksi vastauksissa mainitaan säännöllinen yhteydenpito ja tiedottaminen. Yksi vanhemmista korostaa myös perhetyön auttavaa ja tukevaa merkitystä niin ongelmatilanteissa kuin lapsen kotiutumistavoitteen saavuttamisessa.

Yhden vanhemman mielestä yhteistyö sujuu ailahtelevaisesti, ”välillä hyvin ja välillä miten sattuu”. Hän jatkaa, että on itse välillä joutunut huolehtimaan lapselleen lääkäriajan. Tästä huolimatta monen vanhemman vastauksista on luettavissa kiitollisuus lastensuojelulaitoksen henkilökunnan tekemää työtä kohtaan.

– Lastensuojelulaitos – on auttanut perhettämme suuresti vaikeassa elämäntilanteessa -- Nyt tuntuu, että mennään kohti valoisampaa tulevaisuutta kiitokset avusta ja tuesta, mitä olemme saaneet!

Puhelinhaastatteluisissa haastateltaville tuli vanhempien ja laitoksen välisestä yhteistyöstä mieleen myönteisiä ajatuksia. Heidän mielestään yhteistyö on toiminut hyvin, eikä sen toimivuudesta ole valittamista.

– minusta siellä on kyllä ihan hyvin että kun on ollu yhteydessä, soittanut ja kysellyt niin ihan asiallisesti ja tosi hyvältä tuntuu tää yhteistyö heidän kanssa

– jos jotakin oli niin heti otti yhteyttä ja et saatiin yhdessä sovittua kaikki asiat kyllä tosi hyvin

Haastateltavien mielipiteet erosivat kysyttäessä yhteistyön tärkeintä asiaa. Yhden haastateltavan mielestä se oli lapsen kuntoutuminen. Toinen taas korosti luottamusta siihen, että henkilökunta ottaa ensitilassa yhteyttä, jos lapsen elämässä tapahtuu jotakin. Kolmannen mielestä yhteistyössä tär-

keintä on lapsen etu ja yhteistyön avoimuus. Kaksi haastateltavista toi esille myös henkilökunnan ammattitaidon.

– lastensuojelulaitos – on kyllä, en sit tosiaan tiä mistä tää johtuu, et onko se sit sitä ammattitaitoo vai onko se vaan jotain elämäkokemusta vai mitä ihmettä se on, muttaku tuntuu, että siellä niinkun ymmärretään. Sekä minua, että lasta

Haastateltavien mielestä yhteistyötä on ollut riittävästi. He kokevat, ettei sitä tarvitse lisätä tai vähentää. Lisäksi he mainitsevat, että yhteistyötä on ollut tarvittaessa enemmänkin saatavilla. Kysyttäessä, mikä toimii parhaiten yhteistyössä, yksi haastateltavista painotti vanhemman kuulemista ja yhteisymmärryksen saavuttamista. Hänen mielestään yhteistyössä ei ole kertaakaan esiintynyt ristiriitoja. Toinen haastateltavista totesi, ettei lapsi ole maininnut vanhemmalle laitoksen henkilökunnasta mitään pahaa.

Yhteistyön muodoista yksi haastateltavista oli kokenut parhaimmaksi ja kiinnostavimmaksi henkilökunnan tekemät kotikäynnit. Kahden muun haastateltavan mielestä kiinnostavinta yhteistyössä on puhua kasvatusten tai puhelimesta henkilökunnan kanssa. Yksi haastateltava lisäsi, että jos laitoksesta ei vastata heti puhelimeen, niin he soittavat aina kuitenkin takaisin. Lisäksi kaksi haastateltavista oli kiinnostunut keskustelemaan henkilökunnan kanssa myös ilman, että lapsi on paikalla.

Haastateltaville ei tullut ainakaan tällä hetkellä mieleen mitään, mitä he toivoisivat yhteistyöltä lisää, vaan he totesivat olevansa tyytyväisiä. Yksi haastateltavista oli kokenut, että vanhemman vierailut laitoksessa olivat onnistuneet hyvin ja ne ovat olleet lapselle tärkeä asia.

– lastensuojelulaitos – ei ole hylännyt meitä, ovat siinä koko ajan

Haastateltavat eivät oikeastaan tuoneet esille kehittämisideoita yhteistyön toteuttamiseen liittyen. Yksi haastateltavista antoi hyvin konkreettisen kehittämisidean. Tarkemmin kehittämisasioita käsitellään alaluvussa 8.3.

8.2 Vanhempien kokemuksia lastensuojelulaitoksen kasvatustyöstä

Kyselylomakkeiden aineistosta on luettavissa, että vanhemmat ovat tyytyväisiä lastensuojelulaitoksen tekemään kasvatustyöhön. Vastaajat ovat sitä mieltä, että he voivat vaikuttaa lastansa koskeviin asioihin ja heidän mielipiteitään kuullaan kasvatustyössä. Vastaajien mukaan päätöksiä tehdään yhdessä lastensuojelulaitoksen henkilökunnan kanssa ja eri vaihtoehdoista voidaan keskustella.

Kysyttäessä, miten lastensuojelulaitoksen tekemä kasvatustyö tukee vanhempien kasvatustehtävää, yksi vanhempi vastasi, että ei oikein tiedä. Muut vastaajista kertoivat hieman eri sanoin, että lastensuojelulaitoksen tekemä kasvatustyö tukee kotona tehtävää kasvatustyötä.

Lapsi saa tukea ja ohjausta käytöspulmiinsa ja opituista asioista on kotonakin apua.

Tärkeäksi lastensuojelulaitoksen tekemässä kasvatustyössä koetaan päiheteiden vastainen työ sekä rajojen noudattamisen korostaminen. Yksi vastaajista kirjoitti, että lastensuojelulaitoksessa lapsia neuvotaan erilaisten asioiden tekemisessä. Siellä myös tuetaan lasta itse tekemään ja kannustetaan lasta. Lapsia autetaan, jos he tarvitsevat apua jossain asiassa.

Lapseni on oppinut paremmin noudattamaan rajoituksia ja sietämään niitä. Tytär on myös oppinut paremmin huolehtimaan arkisista kotitöistä, ilman suurempaa riitaa.

Neuvoo miten erinlaisia asioita tehdään ja tukee itse lasta tekemään ja kannustaa lasta, auttaa jos lapsi tarvitsee apua, jossain hommassa.

Vanhemmat vaikuttavat olevan tyytyväisiä siihen, että heidän lapsensa on sijoitettuna juuri kyseiseen lastensuojelulaitokseen. Vastaajat kertovat henkilökunnan olevan osaavaa ja lastensa viihtyvän lastensuojelulaitoksessa.

Pienessä ajassa on tapahtunut myönteistä muutosta ja lapsi on viihtynyt hyvin.

On hyvä että on tällainen paikka, jossa neurologisista ongelmista tietävä ammattihenkilöstö osaa toimia lapsen kanssa ja ymmärtää ja auttaa lasta se luo lapsellekin turvallisen olon.

Meidän perheen kokemusten jälkeen olen todella kiitollinen että lapseni pääsi – lastensuojelulaitokseen –. Henkilökunta on osaavaa ja heistä välittyy tunne, että tekevät tätä työtä sydämellä. Paras osoitus siitä on, että lapsi menee mielellään takaisin kotilomien jälkeen.

Puhelinhaastatteluilla saatujen tietojen mukaan haastateltavat ovat kokeineet lastensuojelulaitoksen tekemän kasvatustyön hyväksi ja toimivaksi. He kertoivat olevansa tyytyväisiä lastensuojelulaitoksen tekemään kasvatustyöhön ja laitosta keuhuttiin kodikkaaksi. Hyvänä nähtiin se, että laitoksessa lapsista löydetään hyviä puolia ja vahvuuksia. Yksi vastaajista myös kertoi, että hänellä on tunne, että laitoksessa ohjaajat keskustelevat lasten kanssa ja käsittelevät tapahtuneita asioita sekä kertovat vanhemmille, mitä laitoksessa on tehty ja mitä on tapahtunut. Yksi vanhemmista kertoi lapsensa oppineen hoitamaan asioita paljon itsenäisemmin lastensuojelulaitoksessa ollessaan. Vanhempi kuitenkin lisäsi, että hänestä tuntuu, että sanktiot ovat ehkä olleet vähän liian lieviä.

Lastensuojelulaitoksen tekemässä kasvatustyössä tärkeänä nähtiin se, että lapsille opetetaan, että teoilla on seuraukset. Tärkeäksi koettiin myös se, että jos jotakin laitoksessa sattuu tai tapahtuu, niin siitä ollaan yhteydessä

vanhempiin ja muutenkin kasvatustyötä tehdään yhteistyössä. Yksi vanhemmista vastasi, että ”Lähinnä ehkä kaikista tärkeintä on ollut se tuki mitä sieltä on saatu. Ja sitten tota et tukee myös siihen omaan kasvatustyöhön”.

Haastateltavat ovat kokeneet, että heidän mielipiteitään kuunnellaan liittyen lapsen hoitoon ja kasvatukseen lastensuojelulaitoksessa. Lapsen kasvatuksesta ja hoidosta laitoksessa vanhemmat kertoivat saavansa tietoa puhelinkeskusteluista sekä kuukausittain kotiin lähetettävästä kuukausiraportista. Tietoa kerrottiin saatavan lapselta itseltään ja laitoksen ohjaajilta.

No näist puhelinkeskusteluista ja sitten joka kuukausi tulee kotiin tää raportti. Kuukausiraportti. Et siinä on mustaa valkosella sitte.

Kahdelta vanhemmalta kysyttiin, koetko saavasi osallistua lapsesi kasvatukseen. Toinen vanhemmista vastasi, että ”kyllä joo”. Toinen vastaajista kertoi, ettei hänen ole juurikaan tarvinnut puuttua siihen. Hän kertoi olleensa ihan tyytyväinen niihin keinoihin, joita lastensuojelulaitoksessa on lasten kasvatukseen käytetty. Lopuksi hän vielä lisäsi, että ”ne vaan ymmärtää”, tarkoittaen lastensuojelulaitoksen henkilökuntaa.

Kysyttäessä vanhempien osallisuudesta suunnitteluun lapsen kasvatustyöhön liittyen, kertoivat vanhemmat saaneensa osallistua tähän. Toinen tähän kysymykseen vastanneista kertoi, että on käynyt puhelimesta tällaisia keskusteluja lastensuojelulaitoksen henkilökunnan kanssa. Toinen vastanneista taas kertoi, että tällaisia asioita on käsitelty palavereissa.

Joo, me ainakin on ainakin käyty puhelimesta tällaisia keskusteluja. Et kun täältä tulee tietenkin kotoo se semmonen pidempi kokemus, henkilökohtainen kokemus omasta lapsesta, niin kyllä sitä on kuunneltu ja mä oon oikeesti ollut tyytyväinen niinkun –lastensuojelulaitoksen– henkilökunnan kasvatukseen. Että sit on voinu ite kertoa joskus –Pentistä– tarkemmin jotain, just jotain –Pentille– tyypillistä käyttäytymistä ja näin niin, mutta kyllä niitä on sitte keskusteltu puhelimesta joo.

-- kyllä joo, että säännöllisii palavereja on ollut mis on näitä käyty läpi ja yhdessä mietitty.

Haastateltavat kertoivat, että lastensuojelulaitoksessa olemisesta on ollut hyötyä heidän lapsilleen. Yksi haastateltava kertoi, että hänen lapsensa on laitoksessa oppinut keinoja itsensä hillitsemiseen ja tullut tasaisemmaksi. Haastateltava lisäsi vielä, että hänen omaakin oloaan helpottaa, kun hän näkee, että hänen lapsensa menee mielellään aina takaisin lastensuojelulaitukseen. Toinen tähän kysymykseen vastanneista kertoi lapsensa vahvistuneen ihmisenä todella paljon laitoksessa ollessaan. Vastaaja kertoi vielä, että lapsi on voinut laitoksessa käydä läpi asioita työntekijöiden kanssa ja että työntekijät ovat kannustaneet ja tukeneet lasta ja hänen kehitystään.

Mun mielestä hirveesti hän on niinku ihmisenä kasvanu ja tosiaan että ei oo enää sellanen, ihan kun eri ihmiseks muuttunu, et sellaseks normaaliksi. Miten sen nyt voi sanoo. Et tota tosiaan että paljon on hyöttyy ollu, et kun siinä on ollu koko ajan niitä aikuisia mitkä ei välttämättä sit kumminkaan oo niin läheisiä kun omat vanhemmat. Et kenen kans on voinu sitten käydä asioita läpi ja he on tosi paljon kannustanu ja tukenu sitten tytön kehitystä omana itsenään, omaksi itseksensä että.

Yhden vanhemman kohdalla haastattelutilanteessa päädyttiin puhumaan omaohjaajista lastensuojelulaitoksessa. Vanhempi kertoi, että on keskustellut paljon puhelimesta lapsensa omaohjaajan kanssa ja että omaohjaaja on aina ottanut heti vanhempaan yhteyttä, jos jotain on esimerkiksi sattunut. Vanhempi kertoi myös että omaohjaaja on laitoksessa hoitanut muun muassa lapsen harrastuksia.

Kehittämisideoita lastensuojelulaitoksen tekemään kasvatustyöhön ei oikein saatu. Vanhemmat vaikuttivat olevan oikein tyytyväisiä kasvatustyöhön laitoksessa. Kasvatustyön kehittämistä käsitellään tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

8.3 Perheiden kanssa tehtävän työn kehittäminen

Kyselylomakkeella saatujen tietojen mukaan yhteistyössä ja kasvatustyössä ei ole paljoa kehitettävää. Kehittämiskohteina esiin tuli lapsen lääkäriasioiden hoito ja kasvatustyöstä tiedottaminen vanhemmille, sillä yksi vanhempi oli vastannut, ettei tiedä miten lastensuojelulaitoksessa tehtävä kasvatustyö tukee hänen kasvatustyötään.

Vanhemmilta kysyttiin toiveita yhteistyön kehittämiseen, mutta kyselylomakkeen vastauksissa ei juuri ollut kehitysehdotuksia. Yksi vastaajista ei ollut osannut vastata mitään. Vanhemmat kuitenkin mainitsivat, että lapsilla tulisi olla vapaus liikkua ja että heidän täytyy olla ehjissä vaatteissa. Yksi vanhempi sanoi, että rangaistukset tuntuvat välillä melko lieviltä. Suurin osa vanhemmista oli tyytyväisiä yhteistyöhön nykyisellään.

Eniten kehitysehdotuksia saatiin kysymällä vanhempien toiveita yhteistyölle. Suosituin toive oli puhelinkeskustelut omaohjaajan kanssa. (Taulukko 2.) Yksi vanhemmista oli toivonut jotain muuta -kohdassa perheyötä ilman lasta, ”perhetyö, myös ilman lasta jolloin mahdollista keskustella lapsiin liittyvistä asioista, joista vaikea puhua lapsen läsnä ollessa”.

Muita suosittuja toiveita olivat omaohjaajan kotikäynti lapsen kotilomalla, keskustelu laitoksen henkilökunnan kanssa ennen palavereja sekä vierailut lastensuojelulaitoksessa. Eniten hajontaa oli kohdissa toimintaillat lastensuojelulaitoksessa ja lähimmäispäivät lastensuojelulaitoksessa. Perheleireistä vanhempien mielipiteet jakautuivat melko tasaisesti. Yksi vanhempi ei ollut ilmaissut kiinnostustaan koskien perheleirejä. (Taulukko 2.)

	4 Kiinnostaa paljon	3 Kiinnostaa	2 Kiinnostaa hiukan	1 Ei kiinnosta
Puhelinkeskustelut omaohjaajan kanssa	4		1	
Omaohjaajan kotikäynti lapsen kotilomalla	3	2		
Vierailut lastensuojelulaitoksessa	3	1	1	
Keskustelu laitoksen henkilökunnan kanssa ennen palavereja	3	2		
Toimintaillat lastensuojelulaitoksen ohjauksessa	1	2	1	1
Lähimmäispäivät lastensuojelulaitoksessa	2	1	1	1
Perheleirit	1	2	1	

Taulukko 2. Vanhempien toivomukset yhteistyölle

Puhelinhaastatteluilla saatujen tietojen mukaan vanhemmat kaipasivat perhetyötä, jota tehtäisiin ilman lasta, vanhemman ja laitoksen ohjaajan välillä. Toisaalta kuitenkin kasvokkain toteutettavassa perhetyössä nähtiin ongelmana pitkät välimatkat. Vanhemmilla ei ole syytä tulla laitokseen, sillä nuoret haluavat tulla lomillaan kotiin, ei niin, että vanhempi tulisi lastensuojelulaitokseen.

Mää –Pentiltä– just tossa kysyin kun viimeks kun –Pentti– oli kotilomalla, että tota, haluaisitko sää, että mä tuun välillä sinne. Niinku yökylään, et kun mä oon ollu pari kertaa. Siel on ollu ihan mukava ollakki. Niin –Pentti– vaan sano, et eiku hän halua kotiin. Et ei sitä tavallaan sit oo sitä syytä lähteä sinnepäin.

Yksi vanhemmista myös mainitsi, että kyllä tällaistaikin perhetyötä tehdään. Välillä lapsi on mukana ja välillä taas ei. Myös palaverit mainittiin yhteistyönä, tosin sanottiin, että niitä on aika harvakseltaan. Toisaalta palaverija saa myös järjestettyä, mikäli vanhempi niin tahtoo.

--toinen on silleen et lapsi on, he on joko hänen kanssaan tai sitten ollaan yhdessä, ja sitten toinen on mahdollista et on sitten ihan ilman lapsia. Et hyvin on saatu järjesteltyä.

Vanhemmilta kysyttiin ideoita yhteistyön kehittämiseen. Yksi vanhemmista ehdotti, että lapsella olisi kaksi tai kolme sellaista työntekijää, jotka olisivat yhteydessä vanhempaan. Näiden henkilöiden ei välttämättä tarvitsisi olla lapsen omaohjaajia. Kyseinen vanhempi myös totesi, etteiväthän samat ihmiset voi aina olla työvuorossa, mutta silti olisi mukavampaa jutella niiden tutumpien ohjaajien kanssa. Monelle eri työntekijälle jutteleminen on raskasta. Työntekijöiden vaihtuvuus myös rasittaa.

Niin, ehkä sitä mielummin vaan juttee sellasten ihmisten kanssa joita on nähny useammin ja jutellu niitten kanssa useammin. Vaik ne ei juuri oliskaan oman lapsen ohjaajia.

Yksi vanhempi toivoi tiiviimpää yhteyttä lapsen kanssa. Hän toivoi, että pääsisi itse useammin lastensuojelulaitokseen, tai että lapsi pääsisi hänen luoksensa. Yksi vanhemmista ei osannut sanoa mitään kehittämisehdotusta. Yksi vanhempi totesi, että hänelle on välillä ollut epäselvää, että mitä lapsi tekee laitoksessa tai missä hän liikkuu. Vanhempi siis toivoi lisää tietoa siitä, mitä lapsi päivän aikana tekee.

Yhdeltä vanhemmalta tuli konkreettinen ehdotus, että lapsen ja vanhemman väliseen yhteydenpitoon voisi käyttää Skypeä. Skypen avulla lapsi voisi nähdä vanhempaansa ja vaikka näyttää, jos hän on tehnyt esimerkiksi joitain taideteoksia. Skype-yhteys voitaisiin sopia etukäteen ja se voisi tapahtua valvotusti, esimerkiksi toimistossa. Skype on ilmainen tietokoneohjelma, jolla voidaan soittaa nettipuheluita niin Suomeen kuin ulkomaillekin. Skype -ohjelman saa ladattua ilmaiseksi Internetistä. Skypen käyttämiseen tarvitaan vain tietokone, verkkoyhteys, Web -kamera, kaiuttimet ja mikrofoni. Puheluita voi soittaa myös ilman Web -kameraa, mutta silloin näköyhteys jää pois. Skype on maailman suosituin verkkopuhelinsovellus. Lisäksi Skype tarjoaa myös maksullisia lisäpalveluja, kuten esimerkiksi matkapuhelimeen tai lankapuhelimeen soittaminen. (Laakso 2011.)

-- esimerkiksi jotka on pitkästä matkasta, niin nämä lapset voisivat olla perheisiinsä ja läheisiin yhteydes skaipin välityksellä niin näkis tämän läheisen. Et et se olis ainakin sellainen hyvä yhteydenpito et koska kyllähän lastenki on ikävä ja sitte ku näkee tota läheisen tai sillain että voi puhua ja jutella niin. -- Tietysti vaikka ihan valvotus. Valvotusti ja jossain kanslias tai jossain että vaikka sovittaa se soittoaika että soittaa skaipilla niin etukäteen. Että ku se on aivan maksuton yhteydenpito, pito ja siinä tosiaan näkee sen kuvan ja jos lapsi on tehny jotakin niin sehän kannustaa jos häntä paljon joku läheinen tai mummo tai äiti tai isä tai joku näkee sen mitä hän tehny koska hän on kuitenkin innoissaan aina, ite kertoo mitä hän on tehny niin.

Eniten vanhempia kiinnosti yhteistyössä kasvotusten puhuminen. Vanhemmat näkevät melko harvoin työntekijöitä kasvotusten, varsinkin jos vanhempi asuu kaukana lastensuojelulaitoksesta. Vanhemmat näkevät ohjaajia lähinnä kotilomien tuonti- ja hakutilanteissa. Vanhemmilta kysyttiin, haluaisivatko vanhemmat jutella tuonti- tai hakutilanteessa työntekijöiden kanssa. Vanhemmat olivat kuitenkin sitä mieltä, että haku- ja tuontitilanteet ovat sinänsä ongelmallisia, koska vanhemmat kaipaavat nimenomaan yhteistyötä työntekijöiden kanssa ilman lasta läsnä. Vanhemmat kokivat helpommaksi sen, että he sitten hakutilanteen jälkeen soittavat lastensuojelulaitokseen, jos kotona on tapahtunut jotain erityistä.

Vanhemmilta kysyttiin ideoita myös kasvatustyön kehittämiseen. Vanhemmat olivat tyytyväisiä lastensuojelulaitoksen tekemään kasvatustyöhön ja siksi varsinaisia kehittämisehdotuksia ei juuri tullut. Skype-yhteys mainittiin myös koskien kasvatustyöhön liittyvää yhteydenpitoa. Yksi vanhempi koki, että rangaistukset olivat välillä liian lieviä. Omaohjaajiin oltiin tyytyväisiä, vaikka yhdellä lapsella oli vaihtunut omaohjaaja, kun toinen omaohjaajista oli lähtenyt pois lastensuojelulaitoksesta. Vanhempien mielestä kasvatustyön keinot ovat olleet hyviä. Yhden vanhemman mukaan lastensuojelulaitoksen henkilökunta on ammattitaitoista ja osaavaa. Hänen mielestään myös henkilökunta vain ymmärtää.

siellä vaan on jotenkin varmaan sitä elämäkokemusta tai jotain, onko sit ammatitaitoo -- mä oon kylläkin sitä mieltä, et tällasessa työssä ei voi olla pelkästään siis ammatitaidosta kyse, siis onko opiskellu ja kouluttautunu, siinä täytyy olla mukana elämäkokemusta

siellä vaan ymmärretään.

Ei mulla kyl varmaan oo mitään ideoita tohon kasvatustyön kehittämiseen, koska mun mielestä se on ihan on hyvä. Ja tää yhteistyö on toiminu. Mää en nyt keksi mitään kehitettävää.

Vanhemmilta kyseltiin tulevaisuuden kuvaa hienosti toimivasta yhteistyöstä ja kasvatustyöstä. Heiltä kysyttiin, että mikä olisi sellainen ideaalitalanne ja miten siihen on päästy. Yksi vanhemmista ei osannut oikein vastata ja totesi vaan että ” tässä yhteistyössä vaan ei mun mielestä ole mitään vikaa”. Hän myös kertoo, että on voinut rauhallisesti mielin olla kotona, kun tietää, että lapsella on kaikki hyvin. Yksi vanhempi korosti lapsen kotoutumisen tärkeyttä ja sen tavoittelemista. Ristiriidat selvitetään heti ja pyritään siihen, että lapsi pääsisi takaisin kotiin. Hän kertoi myös, että kokee tärkeänä sen, että lastensuojelulaitoksesta saa apua, jos sitä tarvitaan. Tärkeiksi koettiin myös tapaamiset ja keskustelut henkilökunnan kanssa.

Yksi vanhemmista vastasi, että avoimuus on tärkeää ja että kaikki menisi hyvin. Hän korostaa myös terveen tukiverkoston tärkeyttä. Olisi tärkeää luoda sijoituksen aikana tukiverkostoa esimerkiksi vanhempien sisarusten ja muiden sukulaisten kanssa.

No tietysti just se avoimuus ja semmonen että kaikki menee ihan ihan ihan hyvin ja sitte tota. Että sille saatais tukiverkostoo, semmosta niin sanottua tervettä tukiverkostoo ympärille

Lopuksi kysyttiin vielä, olisiko vanhemmilla vielä jotain lisättävää. Yksi vanhempi halusi kertoa, että hänen käsityksensä lastensuojelulaitoksesta muuttui täysin sijoituksen myötä.

Sen verran mä sanon et kyl niinku – lastensuojelulaitoksesta – käsitys muuttu kyllä sen omakohtasen kokemuksen myötä

aivan toisenlaiseksi että. Et paljon positiivisempaan suuntaan.

Vanhemmat olivat kaiken kaikkiaan hyvin tyytyväisiä kasvatustyöhön ja yhteistyöhön. Sekä kyselylomakkeen että puhelinhaastattelujen aineistosta on luettavissa kiitollisuus laitoksen tekemää työtä kohtaan. Monet vanhemmat peilasivat kokemuksiaan tästä lastensuojelulaitoksesta aiempiin sijoituspaikkoihin. Kaikki vastaajista olivat sitä mieltä, että kyseisessä laitoksessa asiat toimivat. Osalla vanhemmista oli valitettavasti huonoja kokemuksia aiemmista sijoituspaikoista.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lastensuojelulaitokseen sijoitettujen lasten vanhempien näkemyksiä perheiden kanssa tehtävästä työstä. Tutkimuksen alusta asti oli tärkeää, että vanhempien ääni saataisiin kuuluviin. Tutkimus on laadullinen, koska haluttiin tutkia vanhempien omia näkemyksiä ja kokemuksia perheiden kanssa tehtävästä työstä.

Tutkimustulokset vastasivat asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Kehittämisehdotuksia olisi toivottu enemmän. Sekä kyselylomakkeen että puhelinhaastattelun kysymykset oli laadittu siten, että niiden avulla saatiin tutkimuksen kannalta oleellinen tieto esiin. Saamamme tulokset olivat samansuuntaisia kuin aiemmissa tutkimuksissa. Opinnäytetyössä käytetyt teoriat sekä eteläsuomalaisen lastensuojelulaitoksen internet-sivuilta saadut tiedot tukivat tutkimustuloksia.

Aiemmissa tutkimuksissa tuloksiksi saatiin, että perheiden kanssa tehtävä työ on todella tärkeää. Kokon ja Kuismanen-Erosen (2011) tutkimuksessa todettiin, että vanhemmat ovat saaneet tarvitsemansa avun perheiden kanssa tehtävästä työstä. Tähänkin tutkimukseen osallistuneet vanhemmat olivat sitä mieltä, että yhteistyötä on tarpeeksi. Myös perheiden kanssa tehtävä työ koettiin erittäin tärkeäksi.

Kokkosen ja Syrjätien (2009) opinnäytetyön tuloksissa yhteistyön suurimpana haasteena nähtiin vanhempien haluttomuus osallistua. Meidän tutkimuksessamme tämä saattoi esiintyä kyselyyn vastaamatta jättäneiden vanhempien haluttomuutena osallistua tähän tutkimukseen.

Nummelan (2007) pro gradu -tutkielman tuloksissa todettiin, että huostaanotettujen lasten vanhemmat kokevat usein jäävänsä yksin huostaanoton prosessissa. Meidän tutkimuksessamme tämä näyttäytyi päinvastaisena. Vanhemmat kokivat saavansa tukea sijoitusprosessin eri vaiheissa. Vanhemmat kokivat saavansa tukea myös omaan kasvatustyöhönsä. Nummelan (2007) tutkimuksessa todettiin myös, että asioista tiedottaminen vaatii erityistä huomiota. Meidän tutkimuksessamme vanhemmat painottivat sitä, että tiedottaminen on toiminut kyseisessä lastensuojelulaitoksessa.

9.1 Miten vanhemmat kokevat heidän kanssaan tehdyn yhteistyön?

Lastensuojelulaissa (10:52 §) mainitaan niin sanottu yhteistyövelvoite. Tämä velvoittaa lastensuojelulaitoksen työntekijän tekemään yhteistyötä lapsen ja hänen perheensä kanssa. Velvoitteella pyritään turvaamaan lapsen huollon jatkuvuus, sijoituksen onnistuminen ja lapsen tasapainoinen kehitys. Yhteistyön avulla sijaishuollolle voidaan asettaa yhteisiä tavoitteita ja löytää keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee yhdessä sijaishuoltoapaikan henkilökunnan sekä lapsen ja hänen perheensä kanssa arvioida sijaishuollossa annettavan kasvatuksen ja hoidon sisältöä. Lisäksi tulee selvittää eri osapuolten mielipide lapsen tarpeiden mukaisesta hoidosta ja huolenpidosta. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Tutkimuksen tuloksista ilmenee, että vanhemmat olivat tyytyväisiä lastensuojelulaitoksen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tulosten mukaan yhteistyötä on ollut riittävästi, sillä sitä ei vanhempien mielestä tarvitse lisätä tai vähentää. Henkilökunta on säännöllisesti pitänyt yhteyttä vanhempiin ja tiedottanut heitä. Neljän vanhemman mukaan henkilökunta on ystävällistä, asiantuntevaa, helposti lähestyttävää sekä kuuntelee ja ottaa ehdotuksia vastaan. Tuloksista ilmeni myös, että sijaishuoltopaikasta otetaan yhteyttä aina jos lapsen elämässä tapahtuu jotakin erityistä. Yhden vanhemman mukaan laitoksen henkilökunta on kuullut hänen mielipiteitään ja pyrkinyt yhteisymmärryksen saavuttamiseen.

Yhteistyössä on tärkeää huomioida perheen asiantuntijuus lapsesta. Tämä tuli ilmi sekä tuloksista että eteläsuomalaisen lastensuojelulaitoksen internet-sivuilta. Yksi vanhempi painotti sitä, että vanhemmilta tulee kuitenkin se pidempi kokemus lapsesta, ja että vanhempi voi kokemuksen avulla kertoa näitä asioita lastensuojelulaitoksen henkilökunnalle.

Vanhempien kuntoutumisen tukeminen tulisi nähdä keskeisenä osana lapsen sijaishuoltoa. Vanhempia tulee rohkaista sekä kannustaa kuntouttaviin palveluihin ja tukiin. Vanhempia tukemalla saavutetaan lapsen etu ja onnistunut sijoitus. (Lastensuojelun käsikirja 2012.) Yksi vanhempi korosti puhelinhaastattelussaan sitä, että laitoksen työntekijät ovat tukeneet häntä niin, että hän selviää jo vaikeimmistakin pulmatilanteista lapsen kanssa.

Sijaishuollon perhetyössä käytetään sekä perhekohtaisia että yhteisöllisiä menetelmiä. Perhekohtaisia menetelmiä ovat esimerkiksi verkostokartan, sukupuun ja aikajanan tekeminen, haastattelut, omaohjaajakeskustelut ja -tapaamiset, kotikäynnit sekä läheisneuvonpidot. Yhteisöllisiin menetelmiin kuuluu muun muassa laitoksessa järjestettävät avoimien ovien päivät, juhlat, retket, perheleirit sekä vanhempien vertaisryhmät. (Heino ym. 2000, 175; Sijaishuollon perhetyö, n.d.) Yhteistyökumppanina toimineen laitoksen ja perheiden välinen yhteistyö sisältää lapsen kotilomia ja niiden yhteydessä tehtäviä koti- ja tutustumiskäyntejä, vastavierailuja, palavereja ja muita yhteisiä tapahtumia, esimerkiksi lähimmäispäiviä. Vanhemmillä on mahdollisuus vierailta tai yöpyä laitoksessa, etenkin silloin jos lapsi ei pääse kotilomille. (Eteläsuomalainen lastensuojelulaitos n.d.)

Tulosten mukaan lastensuojelulaitoksessa tehtävän yhteistyön suosituimpia muotoja olivat omaohjaajakeskustelut ja -tapaamiset. Lastensuojelulaitoksessa käytetään sekä perhekohtaisia että yhteisöllisiä menetelmiä. Vanhemmat olivat jossain määrin kiinnostuneita myös perheleireistä. Myös mahdolliset lähimmäispäivät ja toimintaillat olivat joidenkin mielestä kiinnostavia. Ylipäänsä keskustelu lastensuojelulaitoksen henkilökunnan kanssa oli vanhempien mielestä kiinnostavaa. Erityisesti kasvokkain keskusteleminen kiinnosti vanhempia.

9.2 Miten vanhemmat kokevat lastensuojelulaitoksen tekemän kasvatustyön?

Tavoitteena lastensuojelun sijaishuollossa on tavallisen arjen ja siihen kuuluvan kasvatuksen, hoidon ja huolenpidon tarjoaminen. Arjen mahdollistamisen lisäksi sijaishuollossa pyritään tukemaan lapsen läheisten ihmisten suhdeverkon rakentumista. Toiminta sijaishuollossa kohdistuu niin arjen kuin myös sosiaalisten suhteiden sekä yksilön identiteetin tasolle. (Pösö 2004, 206.) Tuloksissa mainittiin terveen tukiverkoston tärkeys. Yhden vanhemman mukaan sijoituksen aikana olisi tärkeää luoda lapselle tukiverkosta esimerkiksi vanhempien sisarusten ja muiden sukulaisten kanssa.

Lasta tulisi auttaa tunnistamaan omia ja muiden tunteita sekä ilmaisemaan itseään. Sijaishuoltoapaikan työntekijöiden tulisi omalla esimerkillään ohjata lasta selvittämään ristiriitoja ja erimielisyyksiä. Lasta tulisi myös ohjata antamaan ja pyytämään anteeksi. Lapselle tulisi opettaa myös rajojen, sääntöjen ja sopimusten tekemistä sekä niiden noudattamista. Näiden avulla lapsi oppii kantamaan vastuuta itsestään ja luomaan rajat omalle toiminnalleen. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Tulosten mukaan lastensuojelulaitoksen tekemässä kasvatustyössä tärkeäksi koetaan päihteiden vastainen työ sekä rajojen noudattamisen korostaminen. Yksi vastaajista kirjoitti, että lastensuojelulaitoksessa lapsia neuvotaan erilaisten asioiden tekemisessä. Siellä myös tuetaan lasta itse tekemään ja kannustetaan lasta. Lapsia autetaan, jos he tarvitsevat apua jossain asiassa.

Eteläsuomalaisen lastensuojelulaitoksen (n.d.) Internet -sivujen mukaan pulmatilanteita ratkotaan keskustelujen ja motivoinnin keinoin rankaisemisen sijaan. Pienistäkin onnistumisista iloitaan lapsen kanssa. Lastensuojelulaitos näkee, että lapsi kuntoutuu ja viihtyy kun henkilökunta on sitoutunut ja aidosti läsnäolevaa.

Tulosten mukaan vanhemmat ovat kokeneet lastensuojelulaitoksen tekemän kasvatustyön hyväksi ja toimivaksi. He kertoivat olevansa tyytyväisiä lastensuojelulaitoksen tekemään kasvatustyöhön ja laitosta keuhuttiin kodikkaaksi. Hyvänä nähtiin se, että laitoksessa lapsista löydetään hyviä puolia ja vahvuuksia. Yksi vastaajista kertoi, että hänellä on tunne, että laitoksessa ohjaajat keskustelevat lasten kanssa ja käsittelevät tapahtuneita asioita sekä kertovat vanhemmille, mitä laitoksessa on tehty ja mitä on tapahtunut. Yksi vanhemmista kertoi lapsensa oppineen hoitamaan asioita paljon itsenäisemmin lastensuojelulaitoksessa ollessaan.

Lapsen ja nuoren perushoito sekä arjesta huolehtiminen kuuluvat hoitoon ja kasvatukseen sijaishuollossa. Tärkeää on lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioiminen sekä lapsilähtöinen työskentely. Sijaishuollossa lapselle tarjotaan kasvuympäristö, joka on lapsen edun mukainen. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Tuloksien mukaan lastensuojelulaitoksen tekemässä kasvatustyössä tärkeänä nähtiin se, että lapsille opetetaan, että teoilla on seuraukset. Tärkeäksi koettiin, että jos laitoksessa sattuu tai tapahtuu jotakin, niin siitä ollaan yhteydessä vanhempiin. Kasvatustyötä tehdään yhteistyössä. Tärkeää kerrottiin olevan myös se, että saa tukea omaan kasvatustyöhön.

Lapsi tai nuori tarvitsee aina aikuisen läsnäoloa ja vuorovaikutusta kasvunsa tueksi. Lapsen ja nuoren asioissa sekä asianajossa monissa palaverissa keskeinen henkilö on lapsen tai nuoren omahoitaja. (Tanskanen 2009, 14–15.) Omahoitaja on laitoksessa sovitussa rajoissa vastuussa lapsen tai nuoren hoidosta ja kasvatuksesta (Karppinen 1999, 14).

Tuloksista käy ilmi, että omaohjaajiin ollaan tyytyväisiä. Yksi vanhempi kertoi, että on keskustellut paljon puhelimesta lapsensa omaohjaajan kanssa ja että omaohjaaja on aina ottanut heti vanhempaan yhteyttä, jos jotain on esimerkiksi sattunut. Vanhempi kertoi myös että omaohjaaja on laitoksessa hoitanut muun muassa lapsen harrastuksia.

Lasta tulee kannustaa harrastuksissa, koulunkäynnissä, kuntoutumisessa ja kaikissa tasapainoisen tulevaisuuden mahdollistavissa valinnoissa. Sijaishuollon tulee turvata lapsen kokonaisvaltainen turvallisuus, asettaa rajoja ja valvoa lasta. Sijaishuollossa lapsen arki tulee järjestää lapsilähtöisesti. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Tulosten mukaan lastensuojelulaitoksessa olemisesta on ollut hyötyä lapsille. Yksi haastateltava kertoi, että hänen lapsensa on oppinut laitoksessa keinoja itsensä hillitsemiseen ja tullut tasaisemmaksi. Haastateltava lisäsi vielä, että hänen omaakin oloaan helpottaa, kun hän näkee, että hänen lapsensa menee mielellään aina takaisin lastensuojelulaitokseen. Toinen tähän kysymykseen vastanneista kertoi lapsensa vahvistuneen ihmisenä todella paljon laitoksessa ollessaan. Vastaaja kertoi vielä, että lapsi on voinut laitoksessa käydä läpi asioita työntekijöiden kanssa ja että työntekijät ovat kannustaneet ja tukeneet lasta ja hänen kehitystään.

9.3 Mitä vanhemmat haluaisivat perheiden kanssa tehtävässä työssä kehitettävän?

Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä ja Virolainen (2007, 48) mainitsevat sijaishuollon perhetyön tavoitteiksi vanhemmuuden tukemisen, kasvatasioissa ohjaamisen sekä itsenäisessä elämässä selviytymisen tukemisen. Lisäksi sen tavoitteita ovat perhesuhteiden normalisoituminen sekä ongelmien selvittämiseen motivoituminen. Työskentelyn tarkoituksena on saada lapsi, vanhemmat ja laitos lähemmäksi toisiaan. Sen kautta pidetään yllä suhteita sijoitetun lapsen lähiverkoston, ja annetaan myös lapselle mahdollisuus pitää yllä suhteita eri tahojen välillä. Jos vanhemmat tarvit-

sevat tukea, perhetyön tulee yhteistyössä vanhempien kanssa saada heidät muuttamaan kodin olosuhteita, jotta lapsi voisi sijoituksen jälkeen palata takaisin kotiinsa. Myös lastensuojelulaissa (10:50 §) sanotaan, että huomiota tulee kiinnittää lapsen sisarusuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen.

Tulosten mukaan vanhemmat kaipasivat perhetyötä, jota tehtäisiin ilman lasta, vanhempien ja laitoksen ohjaajan välillä. Tällaista perhetyötä tosin tehdään yhden vanhemman mukaan. Yksi vanhempi mainitsi, että olisi tärkeää luoda lapselle tervettä tukiverkostoa sijoituksen aikana, esimerkiksi verkostoa voisi luoda vanhempiin sisaruksiin ja muihin sukulaisiin.

Jokaiselle lapselle nimetään kaksi omaohjaajaa. Heidän tehtävänä on hoitaa lapsen asioita ja olla yhteydessä lapsen vanhempiin ja muihin läheisiin. Yhteistyössä on tärkeää huomioida perheen asiantuntijuus lapsesta ja heidän voimavaransa, jotta lapsen sijoitus ja kuntoutuminen onnistuisivat mahdollisimman hyvin. (Eteläsuomalainen lastensuojelulaitos n.d.)

Tulosten mukaan omaohjaajiin oltiin tyytyväisiä, mutta yksi vanhempi ehdotti, että lapsella olisi kaksi tai kolme sellaista työntekijää, jotka olisivat yhteydessä vanhempaan. Näiden henkilöiden ei välttämättä tarvitsisi olla lapsen omaohjaajia. Kyseinen vanhempi myös totesi, etteivähän samat ihmiset voi aina olla työvuorossa, mutta silti olisi mukavampaa jutella niiden tutumpien ohjaajien kanssa. Monelle eri työntekijälle jutteleminen on raskasta ja työntekijöiden vaihtuvuus rasittaa myös.

Yhteistyökumppanina toiminut lastensuojelulaitos on keskittynyt perheiden kanssa tehtävän työn kehittämiseen. Työn tavoitteena on auttaa sijoitettua lasta säilyttämään tai luomaan verkostoja hänen kuntoutumisensa saavuttamiseksi. Toimiva yhteistyö perheen kanssa sijoituksen eri vaiheissa on todella tärkeää, ja lastensuojelulaitoksessa työskennellään lapsen edun hyväksi yhdessä perheen kanssa. Sijoituksen alussa pyritään siihen, että lapsi pääsee mahdollisimman pian kotilomille. (Eteläsuomalainen lastensuojelulaitos n.d.) Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten tulee tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Vanhempien kasvatustehtävää tulee tukea järjestämällä palveluita ja tukitoimia. (LSL 1: 2 §.)

Tulosten mukaan osa vanhemmista kaipasi tiiviimpää yhteyttä lapsen kanssa. Yksi vanhempi toivoi voivansa itse tulla useammin laitokseen, tai että lapsi pääsisi useammin kotilomille. Tulosten mukaan jotkin vanhemmat olivat joutuneet hoitamaan itse lapsensa lääkäriasioita. Vanhemmille pitäisi ehkä tiedottaa, että he ovat yhä vanhempia, eikä lapsen asioiden hoito kuulu pelkästään lastensuojelulaitoksen henkilökunnalle.

Huostaanotetun lapsen vanhempien olisi tärkeätä tietää, ettei heidän vanhemmuutensa pääty huostaanottoon ja sijoitukseen. Viranomaisten tehtävänä on tukea sijaishuollossa olevan lapsen vanhempia ja selventää heille sijaishuoltoon liittyviä asioita. Perhe tulee pitää ajan tasalla tapahtumista. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Tulosten mukaan osalle vanhemmista oli epäselvää mitä laitoksessa päivän aikana tapahtuu. Yksi vanhempi myös kertoi, ettei tiedä miten laitoksessa tehtävä kasvatustyö tukee hänen kasvatustyötään. Perheet tulisi siis pitää paremmin ajan tasalla laitoksen arjen tapahtumista. Vanhemmille voisi myös kertoa enemmän laitoksen kasvatustyöstä ja auttaa heitä näkemään, miten tehty työ auttaa heitä kasvattajina.

Skype on ilmainen tietokoneohjelma, jolla voidaan soittaa nettipuheluita niin Suomeen kuin ulkomaillekin. Skype –ohjelman saa ladattua ilmaiseksi Internetistä. Skypen käyttämiseen tarvitaan vain tietokone, verkkoyhteys, Web –kamera, kaiuttimet ja mikrofoni. Puheluita voi soittaa myös ilman Web –kameraa, mutta silloin näköyhteys jää pois. Skype on maailman suosituin verkkopuhelinsovellus. Lisäksi Skype tarjoaa myös maksullisia lisäpalveluja, kuten esimerkiksi matkapuhelimeen tai lankapuhelimeen soittaminen. (Laakso 2011.)

Yksi vanhempi ehdotti yhteistyön muodoksi Skypen käyttöä. Skypeä voisi käyttää vanhemman ja lapsen väliseen yhteydenpitoon. Skypen avulla lapsi voisi nähdä vanhempaansa ja vaikka näyttää, jos hän on tehnyt esimerkiksi joitain taideteoksia. Skype-yhteys voitaisiin sopia etukäteen ja se voisi tapahtua valvotusti, esimerkiksi toimistossa.

Sijaishuollon hoidon ja kasvatuksen tulee toteutua lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Lasta tulee kohdella arvostavasti ja häntä autetaan luomaan myönteisiä ja läheisiä ihmissuhteita. Sijaishuollon tulee huolehtia lapsen perushoidosta: ravitsemuksesta, vaatetuksesta, hygieniasta, levosta, terveydestä, liikunnasta, siisteydestä, muista arkielämän tarpeista sekä arjen säännöllisyydestä. Näiden avulla lapsi voi oppia ottamaan vastuuta arkinsa sujumisesta. (Lastensuojelun käsikirja 2012.)

Tuloksissa tuli ilmi myös, että lapsella tulisi olla vapaus liikkua ja olla ehjissä vaatteissa. Vanhemmat siis toivoivat, että perushoito sujuisi hyvin. Tuloksista ilmenee myös, että laitoksessa lasta kohdellaan hyvin ja heistä pyritään löytämään hyviä puolia.

10 POHDINTA

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen ja tuloksien herättämiä ajatuksia, omaa pohdintaa ja arviointia sekä jatkotutkimusaiheita. Pohdimme aineiston keruuseen liittyviä aiheita, aineistosta nousseita ideoita sekä opinnäytetyön toteutusta. Arvioimme myös omaa toimintaamme.

Pohdimme, mitä olisi voitu tehdä toisin, jotta aineistoa olisi saatu enemmän. Pohdimme, olisiko pitänyt tehdä vain puhelinhaastatteluja tai kasvokkain toteutettavia haastatteluja lähellä asuville vanhemmille. Meillä oli varavaihtoehtona, mikäli aineistoa ei olisi tullut, että olisimme haastatelleet työntekijöitä tai nuoria. Ollessamme lastensuojelulaitoksessa yksi nuorista kysyikin, miksi emme haastattele nuoria. Siinä vaiheessa meitä jäi vähän harmittamaan, ettemme päätyneet siihen ratkaisuun. Mietimme toisaalta myös sitä, ettei nuoriltakaan välttämättä olisi tullut tarpeeksi aineistoa.

Kyselylomakkeeseen vastasi vain viisi kahdestakymmenestäviidestä, eli vain viidesosa. Kaikilla kyselylomakkeen palauttaneilla oli myönteisiä kokemuksia lastensuojelulaitoksesta. Siksi mietimmekin, että olisiko heillä, jotka jättivät kyselylomakkeen palauttamatta, ollut huonompia kokemuksia. Heiltä olisi saattanut tulla enemmän kehittämis ehdotuksia. Pohdimme myös, miksi niin suuri osa vanhemmista jätti vastaamatta. Vanhemmat saattoivat olla esimerkiksi kiireisiä, haluttomia vastaamaan tai he saattoivat kokea, että heidän vastauksillaan ei olisi vaikutuksia lastensuojelulaitoksen tekemään työhön. Toisaalta lastensuojelu on arka aihe, joten vanhemmat eivät ehkä ole tahtoneet osallistua tutkimukseen. Kysymykset saattoivat olla joidenkin mielestä liian vaikeita tai haasteellisia vastata.

Pyrimme koko opinnäytetyön ajan siihen, että kyselylomakkeen ja puhe- linhaastattelun kysymykset olisivat mahdollisimman selkeitä ja ymmärrettäviä. Yritimme välttää mahdollisimman paljon ammattisanastoa. Luetimme kysymyksiä läheisillämme ja pyysimme heiltä kommentteja. Pohdimme, ymmärsivätkö kaikki vastaajat kaikki kysymykset.

Pohdimme sitä, mikä merkitys kolmella eri haastattelijalla oli aineiston kannalta. Olisiko aineistosta tullut jotenkin erilaista, jos yksi olisi suorittanut kaikki haastattelut? Haastattelija olisi ehkä osannut soveltaa kysymyksiä seuraavissa haastatteluissa paremmin. Olimme kuitenkin kaikki samassa tilassa haastatteluiden ajan, joten pystyimme ottamaan vinkkejä edellisestä haastattelusta seuraavaan.

Kehittämisideoista mieleemme tuli, että Skypeä voisi käyttää vanhempien ja työntekijöiden väliseen yhteydenpitoon, lapsen ja vanhemman välisen yhteydenpidon lisäksi. Näin onnistuisi toisen näkeminen puhelun aikana. Vanhemmat nimenomaan toivoivat kasvokkain toteutettua yhteydenpitoa. Skypen avulla oltaisiin näköyhteydessä, vaikka ei fyysisesti oltaisikaan samassa tilassa. Ongelmana tosin olisi sitten se, että onko kaikilla vanhemmilla yhtäläinen mahdollisuus Skypen käyttöön. Kaikilla vanhemmilla ei välttämättä ole tietokonetta tai web-kameraa, jotka mahdollistavat Skypen käytön.

Yksi vanhempi oli vastannut kyselylomakkeeseen, ettei tiedä miten lastensuojelulaitoksessa tehtävä kasvatustyö tukee hänen kasvatustehtäväänsä, joten tässä voisi olla kehittämisen paikka. Vanhemmille voisi kertoa enemmän laitoksen arjesta ja kasvatuksesta, jolloin vanhemmat näkisivät selvemmin, mitä hyötyä lastensuojelulaitoksen kasvatustyöstä on heille.

10.1 Oma pohdinta ja arviointi

Opinnäytetyöprosessi on ollut mielenkiintoinen, antoisa ja opettavainen. Olemme oppineet paljon tutkimuksen teosta. Olemme myös oppineet kirjoittamaan tieteellistä tekstiä, erityisesti passiivissa kirjoittaminen oli aluksi haaste ja nyt se sujuu jo paljon paremmin. Olemme myös oppineet käyttämään paremmin tutkivaa ja kehittävää työotetta. Opimme opinnäytetyöprosessista sen, että kannattaa tarttua työelämän tarjoamaan aiheeseen, eikä lähteä tarjoamaan itse keksittyä aihetta työelämälle.

Vaikka aihe opinnäytetyöhön tulikin lastensuojelulaitoksesta, olimme jo etukäteen miettineet samansuuntaista aihetta. Olimme tutustuneet laitoksen internet-sivuihin ja löytäneet sieltä perhetyö-aiheen. Onneksemme perhetyö aihetta ehdotettiin yhtenä vaihtoehtona tutkimuksellemme. Aihe on myös ajankohtainen, sillä perheiden kanssa tehtävä työ lisääntyy koko ajan.

Ryhmämme työskentely sujui hyvin koko opinnäytetyöprosessin ajan. Jokainen ryhmämme jäsen osallistui aktiivisesti opinnäytetyön eri vaiheisiin. Raportin tekoa jaettiin tasaisesti. Jakaminen oli tarpeellista, koska tutkijoilla ei ollut mahdollisuutta tehdä aina raporttia yhdessä. Koimme myös, että raportin tekoa nopeutti se, että jokainen teki jonkun osan itsenäisesti. Raportin eri vaiheissa kokosimme aina kirjoittamamme tekstit ja keskustelimme mieleen tulleista pulmakysymyksistä.

Opinnäytetyön ohjaavilta opettajilta saatiin aina tarvittaessa tukea. Ohjaajista oli suuri apu varsinkin opinnäytetyöprosessin alussa. Aloitimme opinnäytetyöprosessin eri aiheella ja olimme jo aivan epätoivoisia opinnäytetyömme suhteen kun yhteistyökumppania ja kohderyhmää aiheeseen liittyen ei saatu. Onneksi opettajat olivat tukenamme ja kannustivat meitä. Opinnäytetyön alussa haimme myös paljon ohjausta ja tukea opettajilta juuri näiden kaikkien hankaluuksien takia. Opettajat pystyivät järjestämään meille aikaa, kun me sitä tarvitsimme.

Myös työelämäohjaajamme oli tiiviisti mukana opinnäytetyön teossa. Hän järjesti tapaamisille aikaa työkiireistään huolimatta. Saimme häneltä hyviä neuvoja esimerkiksi kyselylomakkeiden ja saatekirjeen tekoon. Olemme voineet olla sähköpostitse yhteydessä ja olemme saaneet vastaukset kysymyksiimme. Työelämäohjaajamme järjesti meille tilan ja puhelimen puhelinhaastatteluja varten. Yhteistyökumppanimme puolesta hoidettiin hyvin kaikki tutkimuksen teosta koituneet kustannukset.

10.2 Jatkotutkimusaiheita

Jatkotutkimusaiheena voisi olla nuorten näkemyksien tutkiminen perheiden kanssa tehtävästä työstä. Näin saataisiin myös nuorten ääni kuuluviin. Nuoret voisivat kertoa erilaisia asioita perheiden kanssa tehtävästä työstä ja kasvatustyöstä. Nuorilta saataisiin aitoja kokemuksia konkreettisesta kasvatustyöstä lastensuojelulaitoksessa. Toisaalta nuorilta ei välttämättä saataisi kovin paljon ideoita perheiden kanssa tehtävän työn kehittämiseen. Olisi voinut olla mielenkiintoista kuulla tässä tutkimuksessa myös nuoria, jolloin olisi voitu vertailla eri aineistoja.

Toinen jatkotutkimusaihe voisi olla työntekijöiden näkemyksien tutkiminen liittyen perheiden kanssa tehtävänä työhön. Työntekijöitä haastatteleamalla voisi saada enemmän aineistoa ja nimenomaan enemmän kehittämisideoita. Työntekijät saattaisivat osallistua tutkimukseen aktiivisemmin. Työntekijöiden saattaisi olla helpompi kertoa aiheesta, sillä se ei ole heille niin henkilökohtainen ja arka kuin vanhemmille. Työntekijöiden kanssa voisi olla haastavaa sopia haastatteluaikoja, sillä arki laitoksessa saattaa

olla kiireistä. Kyselylomakkeella voisi saada laajemmin aineistoa työntekijöiltä.

Lisäksi jatkotutkimuksena voisi tutkia mahdollisten vuosien varrella kerättyjen asiakastyytyväisyyskyselyjen tuloksia ja etsiä niistä kehittämissideoita. Asiakastyytyväisyyskyselyihin saatetaan vastata aktiivisemmin, sillä kyselyiden lähettäjätaho on vanhemmille tuttu. Asiakastyytyväisyyskyselyissä saattaisi siis olla enemmän aineistoa. Tällaisessa tutkimuksessa aineistonkeruuvaihe jäisi pois ja tutkija voisi keskittyä aineiston analyysiin.

Jatkotutkimusaiheena voisi olla myös perhetyömallin luominen. Tutkimuksessa voisi selvittää millaista perhetyötä lastensuojelulaitoksessa tehdään ja mitä pitäisi tehdä tai kehittää. Tutkimuksen avulla voisi luoda työvälineen, jota käytettäisiin käytännön työssä. Tällaisessa tutkimuksessa olisi ehkä hyvä haastatella sekä asiakkaita että työntekijöitä.

Myös kasvatustyömallin luominen voisi olla yksi jatkotutkimusaihe. Tutkimuksessa voisi selvittää ja dokumentoida, millaista kasvatustyötä lastensuojelulaitoksessa tehdään. Tutkimuksessa voisi selvittää, mitä työntekijät tai nuoret ajattelevat, että kasvatustyössä pitäisi tehdä. Myös kasvatustyötä varten voisi luoda konkreettisen työvälineen, jota työntekijät voisivat hyödyntää työssään.

LÄHTEET

Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. 2. p. Helsinki: Akatiimi Oy.

Cohen, D. & Crabtree, B. 2006. Qualitative Research Guidelines Project. Semi-Structured Interviews. Viitattu 26.9.2012.
<http://www.qualres.org/HomeSemi-3629.html>

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus Oy, 24–42.

Eteläsuomalainen lastensuojelulaitos. n.d. Lastensuojelulaitoksen Internet-sivut. Viitattu 9.6.2012.

Hakala, J. 2001. Menetelmällisiä koetuksia. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus Oy, 10–23.

Heino, T., Berg, K. & Hurtig, J. 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys. Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsennyksiä. Helsinki: Stakesin monistamo.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. 6. uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hämäläinen, U. & Kangas, O. 2010. Johdanto: Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tarkastelua. Teoksessa Hämäläinen, U. & Kangas, O. (toim.) Perhepiirissä. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 7-27.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi – Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.

Karppinen, S. 1999. Lapsen henkilökohtainen hoito ja huolenpito lastensuojelulaitoksessa: omahoitajamenetelmä. Teoksessa Tervonen-Arnkil, K. (toim.) Vaikeahoitoisten lasten ja nuorten hoitomenetelmiä lastensuojelulaitoksissa. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisu 16. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy, 14–20.

Kinnunen, S. 2012. “Huostaanotto ottaa lapsen pois traumasta muttei traumaa lapsesta” Lastenkotilapsi tarvitsee yhden ensisijaisen ihmissuhteen, vaikka hän tarvitsee monia tukitoimia. Pelastakaa lapset 1, 26–27.

Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus Oy, 68–84.

Kokko, M. & Kuismanen-Eronen, P. 2011. Perheen kanssa tehtävä työ lastensuojelulaitoksessa: Työntekijöiden ja vanhempien kokemuksia vastaanottokodin perhetyöstä. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Kokkonen, A. & Syrjätie, P. 2009. Yhteistyö lastensuojelulaitoksen ja laitoksessa olevien lasten vanhempien kanssa työntekijöiden näkökulmasta. Diakonia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Laakso, M. 2011. Näin käytät Skypeä. Yhteishyvä. 24.8.2011. Viitattu 14.10.2012.

http://www.yhteishyva.fi/viihde/tietotekniikka/nain_kaytat_skypea/

Lastensuojelu 2010 – Barnskydd 2010 – Child welfare 2010. Tilastoraportti 29/2011, 20.10.2011. Suomen virallinen tilasto, Sosiaaliturva 2011. THL. Viitattu 8.7.2012.

http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr29_11.pdf

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Finlex. Viitattu 11.5.2012.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lastensuojelun käsikirja 2012. Sosiaaliportti. Viitattu 11.5.2012.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/>

Nummela, T. 2007. Huostaanotettujen lasten vanhempien tukeminen. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Sosiaalityö. Pro gradu -tutkielma.

Nätkin, R. & Vuori, J. 2007. Perhetyön tieto ja kritiikki. Teoksessa Vuori, J. & Nätkin, R. (toim.) Perhetyön tieto. Tallinna: Vastapaino, 7–38.

Pösö, T. 2004. Kasvatustyö sijaishuollossa. Teoksessa Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 202–212.

Saarnio, T. 2004. Perhetyö lastensuojelutyössä. Teoksessa Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 240–255.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Sijaishuollon perhetyö. n.d. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 2.8.2012.

<http://www.sosiaaliportti.fi/File/576c9717-09ce-47ab-aa14-5880a1eda8a6/SIJAISHUOLLON%20PERHETY%C3%96.doc>

Tanskanen, I. 2009. Työmenetelmät ammatillisten käytäntöjen vahvistajina. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. (toim.). Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 44. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 7-21.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2011. Ohjeet tutkijoille. Viitattu 22.8.2012. <http://www.tenk.fi/ohjeet.html>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2002. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. Viitattu 22.8.2012. http://www.tenk.fi/hyva_tieteellinen_kaytanta/Hyva_Tieteellinen_FIN.pdf

Valli, R. 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus, 100–112.

Valvira. 2012. Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatusta, valtakunnallinen valvontaohjelma 2012 - 2014. Viitattu 13.8.2012. http://www.valvira.fi/files/tiedostot/s/i/Sijaishuollon_valvontaohjelma.pdf

Viitasalo, T. 2000. Perhetyö lastensuojelun työmuotona. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Yhteiskuntapolitiikka. Pro gradu -tutkielma.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

SAATEKIRJE VANHEMMILLE

Saatekirje kyselyyn

Hei!

Olemme kolme Hämeen Ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijaa. Teemme opinnäytetyötä perheiden kanssa tehtävän työn kehittämistä lastensuojelulaitoksessa. Haluaisimme kuulla juuri teidän kokemuksianne yhteistyöstä ja kasvatustyöstä. Tämän saatekirjeen liitteenä on kysely, johon toivomme teidän vastaavan **kahden viikon sisällä**. Ohessa on palautuskuori (postimaksu maksettu), jolla voitte palauttaa kyselylomakkeen.

Teidän vastauksenne ovat todella tärkeitä laitoksessa tehtävän työn kehittämiseksi sekä opinnäytetyömme kannalta. Pyrimme opinnäytetyöllämme saamaan tietoa siitä, miten laitoksen toimintaa voisi kehittää, joten kyselyyn vastaamisesta on hyötyä myös teille. Kyselyn avulla voitte kertoa omia mielipiteitänne ja toiveitänne sekä siten vaikuttaa laitoksessa tehtävään työhön.

Jokainen vastaus on tärkeä!

Kyselyyn vastataan nimettömänä. Kyselyllä saatuja tietoja käytetään vain ja ainoastaan opinnäytetyössä ja aineisto tuhotaan opinnäytetyön valmistuttua. Olemme myös jokainen allekirjoittaneet laitoksessa vaitiolositoumuksen, joten olemme vaitiolovelvollisia tietoomme tulevista asioista. Laitoksen työntekijät eivät tule näkemään täytettyjä kyselylomakkeita. Kyselylomakkeet palautetaan opiskelijoiden koululle opiskelijoiden nimellä.

Palauttamalla täytetyn kyselylomakkeen ja ohessa olevan arvontakupongin osallistutte arvontaan.

Kyselylomake tulee postittaa 10.9.2012 mennessä!

Vastausten syventämiseksi toivomme, että suostuisitte myös puhelinhaastatteluun. Kyselylomakkeen voi palauttaa, vaikka ette haluaisi osallistua puhelinhaastatteluun! Kaikkia puhelinhaastatteluun suostuvia ei välttämättä tulla haastattamaan. Mikäli suostutte puhelinhaastatteluun, lisätkää kyselylomakkeeseen nimenne ja puhelinnumeronne.

Suuri kiitos jo etukäteen vastauksistanne!

Ystävällisin terveisin

Alisa Franssila, Tiia Hoivassilta ja Tanja Mäkinen

Hämeen ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

KYSELYLOMAKE

Kysely lastensuojelulaitoksen ja perheiden välisestä yhteistyöstä sekä kasvatus-työstä

1. Kuinka monta lasta perheestänne on sijoitettuna kyseiseen laitokseen? _____

2. Kuinka kauan lapsenne on ollut sijoitettuna laitoksessa?

0-2v. _____ 2-4v. _____ 4-6v. _____ 6-8v. _____

3. Mitä yhteistyö sijaishuoltopaikan ja vanhempien välillä teidän mielestänne tarkoittaa?

4. Miten yhteistyö henkilökunnan kanssa teidän mielestänne toimii? Perustelkaa. Kertokaa myös mahdollisia kehittämissuhteita.

5. Mitä toivoisitte yhteistyöltä? Vastakaa seuraaviin kohtiin ympyröimällä mielestänne sopivin vaihtoehto. 1 = Ei kiinnostaa, 2 = kiinnostaa hiukan, 3 = kiinnostaa ja 4 = kiinnostaa paljon.

a. puhelinkeskustelut				
omaohjaajan kanssa:	1	2	3	4
b. omaohjaajan kotikäynti				
lapsenne kotilomalla:	1	2	3	4
c. vierailut laitoksessa:	1	2	3	4
d. keskustelu laitoksen henkilökunnan kanssa ennen palavereja:	1	2	3	4
e. toimintaillat laitoksen ohjauksessa:	1	2	3	4
f. lähimmäispäivät laitoksessa:	1	2	3	4
g. perheleirit:	1	2	3	4
h. jokin muu; mikä?				

6. Koetteko voivanne vaikuttaa lastanne koskeviin asioihin? Perustelkaa.

7. Miten laitoksessa tehtävä kasvatustyö tukee teidän lasten kasvatustanne?

8. Mitä toivoisitte mahdollisesti parannettavan laitoksen tekemässä kasvatustyössä?

9. Mitä muuta haluaisitte kertoa?

Kiitos vastauksistanne! 😊

